

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Karel Volný

Důkaz znaleckým posudkem v civilním soudním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2015

Prohlášení o původnosti

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma „*Důkaz znaleckým posudkem v civilním řízení*“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 29. června 2015

Karel Volný

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval mé vedoucí diplomové práce Mgr. Ingrid Kovářové Kochové, Ph.D. za odborné vedení celé mé diplomové práce.

Dále bych chtěl poděkovat paní JUDr. Kamile Bubelové, Ph.D., která mi pomohla při řešení otázky vývoje znaleckého posudku v období starověku a středověku.

V neposlední řadě bych chtěl poděkovat i advokátu Margus Poola M. A., za cenné informace ohledně Estonské právní úpravy.

Obsah

Univerzita Palackého v Olomouci	1
Právnická fakulta	1
Obsah	4
Seznam použitých zkratk	6
1. Úvod	8
2. Historický exkurz	12
2.1. Vývoj právní úpravy do konce 19. století	12
2.2. Vývoj právní úpravy od konce 19. století	14
2.2.1. Platná a účinná právní úprava	15
3. Osoba znalce	18
3.1. Definice znalce	18
3.1.1. Osoba od stran i soudu rozdílná	18
3.1.2. Subjektivní úsudek	20
3.1.3. Odborné znalosti	21
3.2. Znalec dle platné a účinné právní úpravy	22
4. Právní úprava znaleckého posudku	27
4.1. Mezinárodní a komunitární právní úprava	27
4.2. Vnitrostátní právní úprava – sporné řízení	28
5. Odborné vyjádření vs. znalecký posudek	33
6. Důkaz znaleckým posudkem a sporná řízení	36
6.1. Obstarávání znaleckého posudku	37
6.1.1. Usnesení o ustanovení znalce	38
6.1.2. Role zálohy při ustanovení znalce	39
6.2. Provedení znaleckého posudku	42
6.2.1. Provádění znaleckých posudků při ohledání na místě	44

6.3. Hodnocení znaleckého posudku	45
6.3.1. Rozpor mezi znaleckým posudkem a dalším důkazem	47
7. Důkaz znaleckým posudkem a nesporná řízení.....	49
8. Důkaz znaleckým posudkem a zajišťovací, insolvenční a vykonávací řízení.....	51
9. Estonská právní úprava důkazu znaleckým posudkem	53
10. Závěr.....	57
Použité zdroje	59
Přílohy	65
Shrnutí	66
Summary.....	66
Klíčová slova Keywords	67

Seznam použitých zkratek

EOSŘ	Estonian Code of Civil Procedure, RT I 2005, 26, 197. Dostupný z: https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide
FO	fyzická osoba
Haagská úmluva	Úmluva o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních, ze dne 18. března 1970, sjednána na XI. zasedání Haagské konference o mezinárodním právu soukromém. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=82 . Součástí českého právního řádu se stala ve formě vyhlášky Ministerstva zahraničních věcí pod č. 129/1976 Sb.
InsZák	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
LZPS	zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
NaDok	NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, 2001, Úř. věst. L 174/1
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
PO	právnícká osoba
PrVyhl	Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

R 1/1975 civ.	Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR Plsf 2/1974 ze dne 16. 12. 1947
R 11/1977 tr.	Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR ze dne 3. 6. 1976 sp. zn. 4 Tz 98/76
R 22/1979 civ.	Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR Cpj 35/1978 ze dne 24. 10. 1979
R 20/1980 civ.	Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR Cpj 41/1979 ze dne 14. 11. 1979
R 1/1981 civ.	Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR Pls 3/1980 ze dne 23. 12. 1980
R 45/1984 civ.	Rozsudok Najvyššieho súdu SSR ze dne 15. 7. 1982 sp. zn. 4 Cz 13/82
R 58/2003 civ.	Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2002, sp. zn. 21 Cdo 426/2002
SFEU	Smlouva o fungování Evropské Unie
ZnalZ	zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

1. Úvod

Původ znalecké činnosti lze vysledovat již do dob starověku. Ačkoliv si v průběhu času prošli znalci a znalecké posudky určitým vývojem, jsou v současné době pevně zakořeněni jak v národních, tak i mezinárodních právních předpisech. Jejich význam je možno shledat v jejich odbornosti, fundovanosti a perfektní znalosti určité výše společenských jevů. Bez jejich přispění by bylo fakticky nemožné řešit spory, ve kterých je nezbytné vyřešení otázky sice odborného charakteru, avšak nikoliv právního. Ze statistik vyplývá, že je každoročně vypracováno v České republice v civilním řízení více jak 15.000 znaleckých posudků, což je dle mého soudu dosti velké číslo.¹ Znalecké posudky tak hrají velmi důležitou, dalo by se říci i nezastupitelnou roli v civilním řízení.

Ve své práci se zabývám tématem důkazu znaleckého posudku v civilním soudním řízení. Na začátek bych rád uvedl, že práce si neklade za cíl obsáhnout veškerou materii, která se znaleckým posudkem souvisí. S ohledem jednak na širokou škálu všech aspektů, které se s tímto institutem pojí a jednak k omezenému rozsahu diplomové práce, by to nebylo ani reálně možné. Cílem mé práce je tak detailní analýza a rozbor důkazu znaleckým posudkem, a to zejména s poukazem na nalézací řízení – sporné. Proto hlavní část mé práce bude tvořit problematika znaleckého posudku jakožto důkazu v civilním soudním řízení. Kromě toho do své práce zahrnu i historický vývoj znaleckého posudku a znalců obecně společně s detailnější analýzou osoby znalce. Na závěr bych rád provedl komparaci estonské a české právní úpravy důkazu znaleckým posudkem. Pokud jde o vymezení pojmu civilní soudní řízení, vycházím z rozdělení, které činí prof. Winterová u druhů civilního procesu.² Jelikož však civilní proces ve svém pojetí zahrnuje i řízení, která nejsou řízeními soudními (např. rozhodčí řízení), vyčlením si z civilního procesu pouze řízení soudní. Proto se ve své práci budu podrobněji zabývat řízením nalézacím (jak sporným, tak i nesporným), zajišťovacím, insolvenčním a vykonávacím. Právě na sporném řízení se pokusím ilustrovat jednotlivé fáze, kterými důkaz znaleckým posudkem v procesu dokazování prochází.

Na základě výše uvedeného jsem si tedy stanovil tyto výzkumné otázky:

1. Jak se vyvíjel institut znaleckého posudku v průběhu dějin?
2. Kdo je to vlastně znalec?

¹ Srov. Tabulka uvedená v příloze č. 1

² WINTEROVÁ, Alena a kol. *CIVILNÍ PRÁVO PROCESNÍ*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2011. s. 38-41.

3. Jak je upraven důkaz znaleckým posudkem? Jak probíhá tvorba důkazu znaleckým posudkem v procesu dokazování?
4. Jaké jsou rozdíly mezi českou a estonskou právní úpravou důkazu znaleckým posudkem?

Pokud jde o členění mé práce, tak celý text je rozdělen do celkově deseti kapitol (včetně úvodu a závěru).

První kapitolou je úvod, který formuluje základní teze a rámec celé práce.

Druhou kapitolou je historický úvod důkazu znaleckým posudkem, který je rozdělen celkem do dvou, resp. tří částí. Tyto části jsou reakcí na významná vývojová období z hlediska důkazu znaleckým posudkem, kdy první část zahrnuje období od starověku až do konce 19. století a druhá část od konce 19. století po současnost. První část kapitoly klade důraz spíše na obecné vymezení znalců než na rozbor znaleckých posudků jako takových. Je tomu tak především proto, že použité materiály poskytovaly pouze tyto informace. Druhá část kapitoly se již konkrétněji zabývá jednotlivými specifiky a rozdílnostmi úprav znaleckých posudků v jednotlivých právních předpisech.

Třetí kapitola je zaměřena na osobu znalce. Ačkoliv hlavním účelem této práce není zabývat se znalcem, nelze jej naprosto přehlížet a neposkytnout o něm alespoň základní informace. Při vymezení osoby znalce budu vycházet z doktrinního, zákonného a judikaturního pojetí.

Ve čtvrté kapitole se budu snažit vymezit právní základ důkazu znaleckým posudkem, a to jak ve vnitrostátním právu, tak i v právu mezinárodním a komunitárním. Z hlediska komunitární právní úpravy chci klást hlavní důraz na nařízení Rady EU č. 1206/2001 (dále jen „NaDok“).

Pátá kapitola pojednává o odborném vyjádření a jeho vztahu ke znaleckému posudku. V této kapitole se zaměřím především na odlišnosti mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem a na důvody a dopady primárního využití odborného vyjádření na úkor znaleckého posudku (viz § 127 odst. 1 o.s.ř.).

Šestá kapitola by se dala označit jako jádro celé mé práce. Budu se v ní nejdříve snažit vymezit pojem důkazu a dokazování a následně aplikovat tyto obecné závěry na případ důkazu znaleckým posudkem. Především se chci zaměřit na jednotlivé fáze dokazování a na každé fázi ukázat jak se v ní znalecký posudek, jakožto důkazní prostředek, formuje.

V sedmé kapitole se dotýkám další formy nalézacího řízení – nesporných řízení. V rámci nesporných řízení se pokusím zdůraznit, v jakých konkrétních řízeních se znalecký posudek vyskytuje a co to jsou tzv. vrchní dobrozdání.

Osmá kapitola pak upravuje zbylá řízení, která spadají pod pojem civilních soudních řízení. Jsou jimi zjišťovací, vykonávací a insolvenční řízení. O každém z nich bude stručně pojednáno a bude vymezena role znaleckého posudku v řízení.

Devátá kapitola je pak zaměřena na estonskou právní úpravu znaleckého posudku. Tuto kapitolu jsem do své práce zařadil z důvodu komparace vnitrostátní právní úpravy se zahraniční. Estonskou právní úpravu jsem si vybral především proto, jelikož jsem zde pobýval v zimním semestru školního roku 2014/2015 v rámci programu ERASMUS+. Rád bych zdůraznil, že mým hlavním cílem je vymezení odlišnosti estonské právní úpravy, nikoliv učinit na tomto místě komplexní analýzu.

Poslední kapitolou mé práce je závěr. Ačkoliv se může zdát, že je poměrně stručný, je to zapříčiněno zejména tím, že již v průběhu práce jsou činěny dílčí závěry k jednotlivým tématům. Závěr v mém pojetí má tak spíše shrnující charakter, kde se snažím zhodnotit, jak daleko jsem se při hledání odpovědí na své výzkumné otázky dostal.

Ke každé odborné práci neodmyslitelně patří i metody, za jejichž použití byla práce vypracována. Ke správnému výkladu civilně procesních norem stanovila právní teorie metody interpretace. Těmito metodami jsou: výklad gramatický, systematický, historický a logický.³ Ve své práci se snažím obsáhnout všechny tyto formy výkladu. Jelikož však zákonná ustanovení jsou textově poměrně úsporná, využívám k interpretaci i hojnou judikaturu českých soudů, výjimečně i Soudního dvoru Evropské Unie. Mimo metody interpretace právního textu se pak snažím využívat, konkrétně v kapitole č. 9, i metodu komparace.

Pokud jde o otázku použitých zdrojů, je nutno na prvním místě zdůraznit, že problematika znaleckého posudku je v právní doktríně i judikatuře soudu docela dobře zachycena. Kromě komentářů k zákonům existuje i poměrně hojné množství článků a jiných publikací, které se tímto tématem zabývají.⁴ Mimoto existuje i nespočet judikátů soudů různé úrovně, především tedy Nejvyššího soudu. Dá se tedy říci, že zdrojů existuje celá řada. Mojí hlavní ambicí však nebyla syntéza všech dostupných zdrojů, ale aby jednotlivé zdroje podpořily mou argumentaci. Proto není žádný ze zdrojů „vedoucím článkem“ z něhož bych např. využil strukturu textu. Je sice pravdou, že určité zdroje jsou v práci využity vícekrát,⁵ většinou se ovšem jedná o základní definice nebo informace historického rázu. V práci se snažím klást důraz především na judikaturu soudů, zejména tedy Nejvyššího soudu. Nejde jen

³ Tamtéž, s. 49.

⁴ Články a další publikace se většinou omezují pouze na určité otázky související se znaleckým posudkem. Proto publikací, které by řešily otázku znaleckého posudku komplexně, moc není. Jako jednu ze světlých výjimek lze uvést knihu doktora Křístka – *Znalectví*.

⁵ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, 2011.; KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013.

o jednotlivá rozhodnutí ve věci, ale i stanoviska či zprávy, která jsou svým významem často nenahraditelná.

2. Historický exkurz

2.1. Vývoj právní úpravy do konce 19. století

Jak již bylo řečeno v úvodu, prošel si důkaz znaleckým posudkem, tak jako samotná úprava znalců, za celou éru lidstva poměrně zásadním vývojem.

První stěžejní období, které bych rád zmínil, je období starověku, resp. římské říše. Z tohoto období je prvním významným právním dokumentem zcela jistě Zákon XII. desek, který hovoří o tom, že v případě sporu o meze se určí tři rozhodčí mezi (*tres arbitri fines regemus*).⁶ Těmito rozhodčími byli tzv. agrimensores (zeměměřiči), kteří rozhodovali spory o meze, přesněji spory o *confinium*⁷ mezi vlastníky sousedských pozemků. Jejich úkolem bylo určit, která část sousedského pozemku náleží prvnímu, a která druhému sousedovi.⁸ Pokud nebylo možné hranici pozemků bezpečně stanovit, došlo k přisouzení věci (tzv. adjudikaci), kdy jednomu sousedovi byla přisouzena nedělitelná věc (resp. pozemek) a druhému sousedovi peněžitá náhrada.⁹ Je ovšem nutno dodat, že adjudikaci nemohli samotní agrimensores provádět. Kupříkladu za doby císařství bylo k adjudikaci ještě zapotřebí souhlasu samotného císaře.¹⁰ Bylo tomu tak především z toho důvodu, že agrimensores měli řešit pouze otázky technického rázu ((vymezení hranic pomocí značek (*signa*), vymezení povrchu, vysvětlování map a plánů)), nikoli právního (zřízení práva cesty, práva užívání vody nebo dalších služebností).¹¹ Agrimensores, dříve nazýváni finitores, hráli důležitou úlohu již při zakládání kolonií a připojování území. Právě oni totiž byli profesionály v rozdělení a vyměření půdy. Finitorem mohl být pouze svobodný občan, který za své služby nedostával žádný plat či mzdu, ale úplatu ve formě daru. Byl to jakýsi projev čestné povahy (*honourable nature*) jeho úřadu.¹² Význam finitorů byl znatelný zejména v řízeních, která se týkala sporu o hranice

⁶ SKŘEJPEK, Michal, KINDL, Vladimír a ŠEBOR, Václav. *Prameny římského práva: Fontes iuris romani*. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2004, s. 39.

⁷ Srov. BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského*. Praha: Panorama, 1981, s. 115 - Pojem *confinium* - „5 stop široký pruh mezi sousedními pozemky, vyhrazený věř. užívání, náleží každému ze sousedů do poloviny a je vyloučen z *usucapio* – vydržení.“

⁸ Tamtéž, s. 76.

⁹ Tamtéž, s. 62 a s. 76.

¹⁰ SMITH, William. *Dictionary of Greek and Roman Antiquities*. 2. edition. London: John Murray, 1870, s. 71. Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=caNGAQAAMAAJ&pg=PA72&dq=agrimensor&hl=cs&sa=X&ei=ScQPVZPkBoHtUM60gvgl&ved=0CF0Q6AEwCA#v=onepage&q=agrimensor&f=false>

¹¹ Tamtéž, s. 72.

¹² Změna nastala až za doby císařství, kdy existovala jakási nižší třída (*low rank*) profesionálních agrimensores, kteří dostávali za svou práci přímo zapláceno. - Tamtéž

pozemku, a zároveň byl tento spor čistě technického, nikoliv právního charakteru. V takovém případě totiž finitores vystupovali jako rozhodci (*arbitri*), kteří celý spor rozhodovali. *De facto* tak nahrazovali v řízení roli soudce.¹³ Dalo by se tedy říci, že agrimensores, resp. finitores, byli prvními předchůdci znalců v novodobém pojetí.

Dalším významnějším obdobím bylo období od středověku až do konce 19. století. Ačkoliv se při třídění druhů důkazů ještě nebylo možné setkat se znaleckým posudkem jakožto důkazním prostředkem, neznamenalo to absolutní absenci tohoto právního institutu. Určitý problém byl ovšem v tom, že znalci měli v té době postavení toliko svědků. Jejich odborné posudky pak byly nejčastěji využívány při podezření z falšování listin, kdy vystupovali zkušení notáři jako znalci písma.¹⁴ Výjimku by snad mohli tvořit pouze tzv. soudní znalci u inkvizičních soudů.

Kromě zkušených notářů a soudních znalců existovali i odborníci, kteří hráli důležitou roli v exekučním řízení při tzv. odhádání. Jednalo se o fázi exekuce (tzv. odhádací řízení), kterou zahajoval zemský místokomorník pomocí listu na odhad. Samotné odhádání pak probíhalo tak, že místokomorník dorazil na odhádáný statek, kam sezval i své blízké sousedy. Společně pak obcházeli vesnice, louky, lesy, rybníky a jiné pozemky, kde se místokomorník vyptával na jejich cenu, aby si udělal přibližnou představu o ceně věcí. Jelikož však místokomorník musel při svém konečném odhadu ceny majetku zklamat buďto jednu nebo druhou stranu, byli na odhady později posíláni nejen místokomorníci, ale i jiní úředníci. Odhádající úředník po učinění odhadu, pak uvedl původa (oprávněného) do držby té části exekutova (povinného) majetku, jaká dle odhadu odpovídala výši jeho pohledávky.¹⁵ Je nutno doplnit, že ačkoliv dříve docházelo primárně k odhádání (ocenění) nemovitého majetku, postupem času to bylo čím dál tím méně. V zemském právu sice byla na prvním místě exekuce toho, co měli feudálové (odsouzení) nejdražší – nemovitý majetek s poddanými, ale již v Obnoveném řízení zemském došlo k vystupňování mobilární orientace do té míry, že na prvním místě se postihovaly hotové peníze a věci, které se denně prodávaly na trhu, a teprve až jako poslední přišla na řadu exekuce nemovitých věcí. Bylo tomu zejména proto, že se chtěl v exekuci zajistit jen ekvivalent pohledávky původa a nikoliv celý majetek exekutův.¹⁶

¹³ Tamtéž, s. 71.

¹⁴ KEJŘ, Jiří. Pojem soudního důkazu ve středověkých právních naukách. In SOLNÁŘ. Vladimír (ed). *Stát a právo*. Praha: Academia, roč. 1968, č. 13, s. 185.

¹⁵ KLABOUCH, Jiří. *Staré české soudnictví (jak se dříve soudovalo)*. Praha: Orbis, 1967, s. 209 – 210.

¹⁶ Tamtéž, s. 211 – 212.

2.2. Vývoj právní úpravy od konce 19. století

Dalo by se říci, že z hlediska právní úpravy znaleckého posudku došlo na konci 19. století k zásadnímu zlomu. S přijetím zákona č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), (dále jen „ROSŘ“) byl poprvé na českém území legálně upraven důkaz znalcem.¹⁷ ROSŘ již detailněji řešil problematiku ustanovení znalců a provádění důkazu znaleckým posudkem. Za zmínku dle mého názoru stojí například i to, že v otázkách věcí námořních, obchodních, či hornických nebyl soudce povinen ustanovit znalce, pokud měl soudce vlastní odborné znalosti v některém z těchto oborů.¹⁸ V návaznosti na ROSŘ bych ještě rád zdůraznil vládní nařízení č. 269/1939 Sb., které prvně upravilo seznam stálých soudních znalců na českém území.¹⁹

Dalším významnějším obdobím je z hlediska důkazu znaleckým posudkem až doba po roce 1948. V důsledku politických změn, které nastaly po roce 1948, došlo i ke změně chápání civilního procesu. Základní koncepce platná od té doby, označována též jako socialistická, spočívala v úsilí státu „zasahovat prostřednictvím procesu i do sféry soukromoprávních vztahů.“²⁰ Odezva v civilním procesu tedy byla taková, že civilní proces byl koncipován jako jednotné řízení, hlavní zásadou byla zásada materiální pravdy a z pravomoci soudů byly vyloučeny věci, na kterých měl stát zvláštní zájem (např. hospodářské spory rozhodovala státní arbitráž). Základními procesními předpisy, které garantovaly výše zmíněné hodnoty a prováděly je do praxe, byly zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví; zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), (dále jen „ŘVO“) ²¹ a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (o.s.ř.).

Z pohledu důkazu znaleckým posudkem, byla největší změna obsažena v ŘVO, který nahradil dosavadní ROSŘ, kde úprava tohoto institutu byla poměrně kusá a strohá. Namísto předchozí úpravy obsahující 14 paragrafů k dané problematice se zákonodárce uchýlil k pouhým pěti. Jen pro srovnání, kupříkladu otázku provedení znaleckého posudku ŘVO „vyřešil“ tím, že stanovil, že „znalci lze uložit, aby posudek podal písemně“ a „několik znalců

¹⁷ Především tedy Titul pátý Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudních řízeních v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) ve znění zákona č. 319/1948 Sb. účinném ke dni 1. února 1949

¹⁸ § 364 ROSŘ; Něco takového je ale v současné době v rozporu se stanoviskem Nejvyššího soudu - R 1/1981 civ.

¹⁹ §1 vládního nařízení č. 269/1939 Sb., o seznamech stálých soudních znalců, ve znění vládního nařízení č. 167/1944 Sb. účinném ke dni 4. srpna 1944

²⁰ WINTEROVÁ: CIVILNÍ PRÁVO..., s. 53.

²¹ Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění zákona č. 70/1959 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1951

*lze vyslechnout společně; znalci mohou podat společný posudek.*²² Nenormoval již ničeho o ustanovení lhůty či zvláštního roku, pokud posudek nemůže být podán ihned, o odůvodnění znaleckého posudku, či o možnosti strany, která nabídla důkaz znalci, se jej vzdát pokud odpůrce nežádal opak.²³

Zákonodárce šel totiž až tak daleko, že zákonem č. 47/1959 Sb.²⁴ byly namísto seznamů znalců sestaveny seznamy organizací, které měly označovat jednotlivé pracovníky podle jejich oborů ke zpracování posudků. Pouze ve výjimečných případech mohl být svěřen úkol jednotlivci.²⁵ Hlavní argument pro zavedení takové úpravy byl pravděpodobně ten, že by jinak docházelo k „*soukromopodnikatelské činnosti a k nadměrným příjmům u značného počtu znalců.*“²⁶

Bohužel (nebo spíše bohudík) se takovýto model neosvědčil, jelikož došlo k oslabení finálního zpracovatele znaleckého posudku, znaleckými úkoly byli pověřováni méně zkušenými a kvalifikovanými zaměstnanci a celkově byla znalecká služba pro podniky přítěží. Nejen tyto důvody pak vedly ke změně koncepce a přijetí nového zákona, zákona o znalcích (ZnalZ).²⁷

2.2.1. Platná a účinná právní úprava

ŘVO následně nahradil o.s.ř., který nabyl účinnosti 1. 4. 1964 a je doposud platnou a účinnou právní normou. Důkaz znaleckým posudkem byl (a stále je) obsažen primárně v § 127 o.s.ř. Toto ustanovení prošlo za období zhruba padesáti let poměrně výraznými změnami. Celkově došlo k pěti novelizacím, z nichž jsou dle mého názoru nejzásadnější dvě z nich: z. č. 49/1973 Sb. a z. č. 218/2011 Sb.

Prvně jmenovaným bylo ustanovení § 127 o.s.ř. doplněno hned o dvě důležité věci. Zaprvé, se soud mohl v odůvodněných případech spokojit pouze s písemným posudkem znalce. Zadruhé, soud mohl místo posudku znalce použít potvrzení nebo odborné vyjádření příslušného orgánu, o jehož správnosti neměl pochybnosti. Takovéto potvrzení, či odborné vyjádření (dále jen „potvrzení“) bylo odborným vyjádřením ve smyslu dnešního § 127 odst. 1 o.s.ř. Nebylo ještě stanoveno, že má soud prioritně využít institut odborného vyjádření, pouze se stipulovala pro soud možnost k jeho využití. Je také nutno zdůraznit, že ono potvrzení bylo

²² § 110 ŘVO

²³ § 357 - §364 ROSŘ

²⁴ zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, ve znění účinném ke dni 1. září 1959

²⁵ § 15 odst. 1 z. č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, ve znění účinném ke dni 1. září 1959

²⁶ SEEMANN, Miloš. *Organizácia znaleckej činnosti v ČSSR*. Bratislava: Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SSR, 1982, s. 9 In: KŘÍSTEK: *Znalectví...*, s. 23.

²⁷ Důvodová zpráva k z. č. 36/1967 Sb. In: KŘÍSTEK: *Znalectví...*, s. 23.

(a je) listinným důkazním prostředkem a ne znaleckým posudkem, což již v době přijetí novely bylo kritizováno.²⁸ Navíc ani pojem příslušného orgánu nebyl nijak blíže definován.

Naproti tomu, později jmenovaná (a doposud poslední) novela již stanovila prioritní použití odborného vyjádření (na úkor znaleckého posudku), které podává pouze orgán veřejné moci. Dále upravila otázku nejasnosti, neúplnosti a správnosti znaleckého posudku tak, že je primárně nutné požádat znalce o vysvětlení a až následně přichází v úvahu možnost přezkumu. Navíc bylo pozměněno postavení vědeckých ústavů a institucí, když i ony mohou být ve výjimečných případech ustanoveny k podání znaleckého posudku (ne pouze k přezkoumání). Nejvýznamnější změnu však přinesla v případě znaleckého posudku předloženého účastníkem řízení. Byl vložen § 127a o.s.ř., který určuje, že takovýto znalecký posudek je postaven naroveň znaleckému posudku, který vypracoval znalec ustanovený soudem, jestliže má „*všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku.*“ O tomto institutu blíže v podkapitole č. 4.2.

Pokud jde o komplexní úpravu osoby znalce, ta je upravena v ZnalZ a PrVyhl. Oba výše uvedené právní předpisy jsou účinné od 1. 7. 1967.

ZnalZ reagoval na problémy zákona č. 47/1959 Sb. (viz podkapitola č. 2.2) a byl postaven především na znovuzavedení institutu znalce (a znaleckého ústavu) zapsaného v seznamu znalců, na povinnosti podat znalecký posudek, která vznikla až ustanovením, na publicitě seznamů znalců i znaleckých ústavů, na okruhu stálých znalců jako základu organizace znalecké činnosti a na finančním zájmu znalců na kvalitě a včasnosti znaleckých posudků.²⁹ Pokud jde o změny zákona, tak ZnalZ si prošel celkem třemi novelami a všechny byly provedeny v posledních necelých deseti letech. Ve srovnání s kodexy, které upravují činnost advokátů,³⁰ soudců,³¹ či notářů,³² jej lze z tohoto pohledu považovat za jakousi „raritu.“ Nejdůležitější a nejpodstatnější novelou byla z mého pohledu ta poslední, z. č. 444/2011 Sb., která přinesla tyto novinky:

- Jmenovat znalcem lze nejen státního občana ČR, ale i občana členského státu EU nebo osobu, která má trvalý pobyt na území ČR. Existovala zde totiž obava, že výlučné

²⁸ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 244.

²⁹ KŘÍSTEK: *Znalectví...*, s. 24-25.

³⁰ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Za dobu účinnosti proběhlo více než třicet novel.

³¹ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů. Za dobu účinnosti proběhlo více než dvacet novel.

³² Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů. Za dobu účinnosti proběhlo okolo třiceti novel.

občanství ČR pro znalce by mohlo být v kolizi s evropským právem a navíc se tím automaticky zúžoval výběr znalců s potřebnou odborností.³³

- Orgán veřejné moci má projednat se znalcem jeho ustanovení a až poté jej ustanovit ke zpracování posudku. Tomuto druhému bodu se budu ještě podrobněji věnovat v páté kapitole.
- Došlo k rozšíření povinnosti mlčenlivosti znalce; tato povinnost je dána i po skončení znalecké činnosti; navíc může orgán veřejné moci znalce této povinnosti zprostit; povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na konzultanty.
- Zavedení správních deliktů pro znalce a znalecké ústavy

Novinkou z poslední doby, která stojí za zmínku, je návrh nového zákona o znalcích. Doposud však nedošlo k jeho předložení. Dle Plánu legislativních prací vlády na rok 2014 měl být již tento návrh zákona předložen,³⁴ nicméně vytvoření nového kodexu bylo odloženo až na rok 2015.³⁵

Kromě výše uvedených novel stojí za zmínku i organizační pokyn Ministerstva spravedlnosti č. j. 41/2010-OD-ZN, jehož hlavním smyslem bylo sjednocení rozhodování v otázkách, jmenování, odvolání a změn zápisů v seznamu znaleckých ústavů ve smyslu § 21 ZnalZ.³⁶

Na závěr bych chtěl ještě uvést pár poznámek souvisejících s rekodifikací soukromého práva. Ačkoliv pojem soukromého práva zahrnuje i právo obchodní či pracovní, stěžejním právním odvětvím se v době rekodifikace stalo právo občanské, resp. příprava nového občanského zákoníku. Ta započala v roce 2000 z podnětu tehdejšího ministra spravedlnosti Otakara Motejla.³⁷ Výsledkem rekodifikace tak bylo přijetí nového občanského zákoníku (dále jen „OZ“). Jelikož však má hmotné právo právní důsledky i v právu procesním, došlo následně k přijetí novely o.s.ř., zákona č. 293/2013 Sb., a zcela nového zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, o kterém bude ještě pojednáno samostatně v kapitole č. 9.

³³ Důvodová zpráva k z. č. 444/2011 Sb., bod II. 2.

³⁴ Plán legislativních prací vlády na rok 2014, schválen 12. března 2014. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/plan-legislativnich-praci-vlady-na-rok-2014-116706/>.

³⁵ Plán legislativních prací vlády na rok 2015, schválen 15. prosince 2014. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/plan-legislativnich-praci-na-rok-2015-125665/>.

³⁶ Organizační pokyn Ministerstva spravedlnosti č. j. 41/2010-OD-ZN, jímž se upravuje postup při vyřizování žádostí o zápis do seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost podle § 21 odst. 3 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), účinný ke dni 1. ledna 2011. Dostupný z: <http://datalot.justice.cz/justice/zrustnsf/OrgPokyn?OpenPage>

³⁷ Ministerstvo spravedlnosti. *Legislativní proces. Časové mezníky přípravy nového občanského zákoníku.* [online]. obcanskyzakonik.justice.cz [cit. 13. února. 2015] Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/legislativni-proces/>

3. Osoba znalce

3.1. Definice znalce

K vymezení pojmu znalce je nezbytná jeho definice. Klíčové předpisy v této věci, ZnalZ, o.s.ř. ani ZŘS, však žádnou definici nepodávají. Tento nedostatek tak vyváží právní doktrína a judikatura soudu. Proto si dovoluji zdůraznit dvě definice, které vystihují právní postavení znalců.

První je definice prof. Hory, dle které platí, že: „*znalec je osoba, od stran i od soudu rozdílná, která o jistých skutečnostech, událostech nebo stavech, soudem mu předložených, sděluje svůj subjektivní úsudek, jež čerpá ze zvláštních svých odborných znalostí.*“³⁸ Další z nich je definice učiněná Nejvyšším soudem: „*Znalec je osobou, která prostřednictvím svých odborných znalostí posuzuje skutečnosti, které byly soudem určeny, a ve znaleckém posudku soudu sděluje subjektivní výsledek tohoto posouzení.*“³⁹

Já osobně preferuji definici prof. Hory, jelikož vymezuje osobu znalce vůči soudu a stranám řízení. Jiné definice hovoří „pouze“ o osobě s odbornými znalostmi. To však neodpovídá tomu, že jak soud, tak i strany mohou takovéto odborné znalosti mít, a přeci je nelze z jistých důvodů jako znalce v řízení ustanovit. Definice prof. Hory obsahuje tři základní znaky, které se pokusím podrobněji analyzovat.

3.1.1. Osoba od stran i soudu rozdílná

Je zcela nezbytné, aby znalec nemohl v daném řízení vystupovat v roli soudu (resp. soudce) nebo účastníka řízení.

Pokud jde o osobu soudce, je zcela logické, že nemůže v daném řízení rovněž zastávat roli znalce. Vyplývá to z mnoha faktorů.

Zaprvé, rozdíl je v tom, že soud je orgánem veřejné moci.⁴⁰ Z tohoto postavení pro něj vyplývá i řada práv a povinností (např. čl. 2 odst. 2 LZPS, čl. 36 odst. 1 LZPS, atd.). Znalec

³⁸ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní: II. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 354.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 324/2005

⁴⁰ SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 625.

však tímto orgánem není a ani být nemůže, protože jeho posudek „*může sloužit nejvýše jako podklad pro určité rozhodnutí nebo opatření, ...*“⁴¹

Zadruhé, je možné nalézt rozdíl v samotném vymezení osob, které se vyskytují v civilním soudním řízení: subjekty řízení a osoby zúčastněné na řízení. Subjekty řízení jsou osoby, které mohou vykonávat vlastním jménem vliv na průběh či postup procesu a řadí se mezi ně soud, žalobce a žalovaný. Mezi těmito osobami pak vzniká tzv. základní procesněprávní vztah, který je vždy trojstranný a trvá po celou dobu řízení. Kromě subjektů řízení se v řízení vyskytují i tzv. osoby zúčastněné na řízení (např. znalec, svědek,...). Tyto osoby mají procesní práva a povinnosti pouze, pokud jim je zákon výslovně přiznává a navíc je nemají po celou dobu řízení. Dále u nich vznikají tzv. vedlejší procesněprávní vztahy, které navazují na základní procesněprávní vztah.⁴² Jelikož zákon znalci přiznává na určitých místech práva a povinnosti (např. právo na znalečné dle § 139 odst. 2 o.s.ř., povinnost podat znalecký posudek ve smyslu § 12 ZnalZ), řadí se znalec mezi osoby zúčastněné na řízení. Soud je však vždy subjektem řízení.

Dále, znalec je osobou, která má odborné znalosti v určitém oboru. Tímto oborem však nemůže a nesmí být obor práva. Z hlediska odborné znalosti práva totiž platí princip *iura novit curia*, dle kterého je to soud, kdo zná právo. Přitom samotná znalost se nevztahuje jen na text právního předpisu, ale i na jeho výklad.⁴³ Soudce je tedy možné v přeneseném smyslu pokládat za znalce v oboru práva. Určitou výjimkou, kdy nelze aplikovat princip *iura novit curia* je případ práva cizího státu. Tento princip se totiž uplatní pouze na právní předpisy uveřejněné ve Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv a nikoliv na právní předpisy cizího státu. V takovém případě je tedy možné danou skutečnost zjistit postupem, jakým se dokazují rozhodné skutečnosti – např. znaleckým posudkem.⁴⁴ Není ovšem vyloučena ani varianta, že soud může získat znalosti o cizím právu i vlastním studiem.⁴⁵

Dále platí, že soudce má znalosti pouze z oboru (českého) práva. Z judikatury českých soudů vyplývá, že i kdyby měl soud odborné znalosti v jiném oboru než v právu, nemohl by je v řízení aplikovat. Jinak řečeno, takováto okolnost nemůže vést soud k tomu, aby neprovedl

⁴¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 11. 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93

⁴² WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO*..., s. 85 – 89.

⁴³ R 1/1981 civ. bod I. písm. b).

⁴⁴ SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 439.

⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2007 sp. zn. 25 Cdo 1143/2006

důkaz znaleckým posudkem.⁴⁶ Tím by totiž zbavoval ostatní subjekty řízení možnosti zpochybnit znalecký posudek spolu s dalšími důkazními prostředky.⁴⁷

Dle § 127 odst. 1 o.s.ř. platí, že soud ustanovuje v řízení znalce. Není možné, aby soudce ustanovil sám sebe jako znalce. Také není možné, aby soudce ustanovil jako znalce jiného soudce. Soudce hraje v řízení roli arbitra, osoby, která má věc rozhodnout. Nikoliv osoby, která má svým posudkem podpořit argumentaci jednoho z účastníků řízení. Navíc soud musí být při výkonu své funkce nezávislý a nestranný, jak plyne z čl. 36 odst. 1 LZPS. Naproti tomu znalec sice musí být nestranný,⁴⁸ nikoliv však již nezávislý. V určitých případech je znalec dokonce přímo (finančně) závislý na konkrétním účastníku řízení.⁴⁹

V neposlední řadě je nezbytné zmínit rozdíl v poznávacích procesech znalce a soudce. Znalec vyvozuje své závěry z faktů – toho, co je. Soudcovo poznání se však nevyčerpává zjištěním faktického stavu, neboť zjišťuje i to, co má podle zákona být.⁵⁰ Je tedy nutno uzavřít, že existuje opodstatněný požadavek na tom, aby soudce nemohl v rámci řízení vystupovat jako znalec.

Znalce nelze ztotožňovat ani s účastníkem řízení, a to v důsledku několika rozdílných faktorů. Obdobně jako u soudce, je i účastník řízení subjektem řízení. Dále, jak již bylo uvedeno, je nezbytné, aby byl znalec v řízení nestranný. Tuto podmínku ovšem logicky nemůže splňovat účastník řízení, který má svůj osobní zájem na konečném výsledku ve věci. Na základě shora uvedeného se tedy domnívám, že znalec nemůže v rámci řízení vystupovat ani jako účastník řízení.

3.1.2. Subjektivní úsudek

Jak již bylo uvedeno, znalec sděluje soudu svůj subjektivní úsudek o jistých skutečnostech, událostech. Je ovšem nutno zdůraznit, že znalec není jediným, kdo v rámci řízení vychází ze svého subjektivního poznání. Další takovou osobou, kterou bych rád zmínil, je svědek. Hlavní rozdíl mezi osobou svědka a znalce lze nalézt v tom, že svědek vychází při svých soudech z toho, **co vnímal**, zatímco znalec vychází z toho, **co v řízení poznal**, a měl **možnost zhodnotit** na základě svých zkušeností a odborných znalostí. Svědek tak získává své

⁴⁶ R 1/1981 bod 1 písm. a); Nález Ústavního soudu ze dne 2. 11. 2010 sp. zn. I. ÚS 2121/07, bod 17.; Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29.6.1994 sp.zn. 3 Cdo 84/93.

⁴⁷ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO*..., s. 242.

⁴⁸ Vyplývá z § 6 odst. 2 a § 8 ZnalZ

⁴⁹ Kupříkladu, podá-li znalec znalecký posudek dle § 127a o.s.ř., může si sjednat znalec přímo s účastníkem řízení výši odměny dle § 17 odst. 4 ZnalZ.

⁵⁰ KŘÍSTEK: *Znalectví*..., s. 153.

informace přímo z určité události, avšak znalec je získává až zprostředkovaně (např. ze soudního spisu).⁵¹ Není tedy možné tyto osoby směřovat dohromady.⁵²

V souvislosti s rozdíly mezi svědkem a znalcem se hodí ještě zmínit osobu tzv. znaleckého svědka. Znalecký svědek je takový svědek, který má „zároveň odborné znalosti, které mu umožňují pozorované skutečnosti hned odborně hodnotit.“⁵³ Příkladem může být lékař jako svědek úrazu. Z hlediska procesního dokazování jde ovšem stále „jen“ o svědka a soud je v případě vyřešení odborné otázky povinen ustanovit znalce.⁵⁴

3.1.3. Odborné znalosti

Jednou z podmínek pro jmenování znalce do funkce jsou potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, v kterém má znalec působit.⁵⁵ Tyto odborné znalosti slouží znalci k tomu, aby byl schopen v rámci civilního soudního řízení odpovědět na otázky, které mu položil soud. Tím se dostávám k samotnému jádru tohoto tématu, kterým jsou odborné poznatky, resp. odborné otázky.

Obecně je možno říci, že soud potřebuje při svém rozhodování potřebné vědomosti. Tyto potřebné vědomosti jsou v kontinentálním systému práva dvojí: poznatky právní a poznatky skutkové. Právní poznatky zahrnují „*znalost objektivního práva, jímž se konkrétní právní poměry spravují*“ a soud je získává mimoprocením a jiným odborným studiem. Naproti tomu skutkové poznatky se týkají „*konkrétních individuálních skutečností, na nichž se zakládají a z nichž plynou uplatňované nároky*“, a tyto soud získává pomocí procesního dokazování.⁵⁶ Se samotnými poznatky pak úzce souvisí otázky, které jsou nutné v rozhodovací činnosti soudu vyřešit. Proto existují otázky právní a skutkové.

Mimo toto základní rozdělení by bylo možné vymezit i otázky odborného charakteru. Ty si žádají „*odborné posouzení již zjištěných skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí.*“⁵⁷ Je nutno si vyřešit otázku, ke které z výše uvedených otázek inklinuje odborná otázka. Svým způsobem může být odborná otázka jak skutkovou, tak právní. Avšak právní otázka, ať už je „odborná či nikoliv“, je zcela v gesci soudu. Dále je možné dovodit, že otázka odborná zahrnuje otázky o konkrétních individuálních skutečnostech (provedení zateplení

⁵¹ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 242.

⁵² Srov. R 11/1977 tr.

⁵³ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 239.

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ § 4 odst. 1 písm. e) ZnalZ

⁵⁶ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 222.

⁵⁷ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2009, s. 71.

domu, stav potravin ke dni přepravy, atd.), nikoliv znalost objektivního práva. Otázku odbornou lze vyřešit pouze v rámci procesního dokazování (např. vypracováním znaleckého posudku), soud ji nemůže vyřešit svým samostudiem. Na základě výše uvedeného se domnívám, že odborné otázky je možné podřadit pod skutkové otázky. Z tohoto titulu, soud není oprávněn posoudit si odbornou otázku sám. Musí k ní dospět až v procesu procesního dokazování, kdy mu ji může vyřešit pouze osoba, mající odborné znalosti k jejímu vyřešení.

3.2. Znalec dle platné a účinné právní úpravy

Jak již bylo řečeno v předešlé kapitole, zákonná úprava neposkytuje definici znalce. To však není jediný její nedostatek. Dalším, daleko závažnějším problémem, je rozdílná terminologie mezi ZnalZ a o.s.ř.

Pokud bych měl začít úpravou ve ZnalZ, tak tento zákon zná osobu znalce, znaleckého ústavu a znalce ad hoc. Znalcem je v jeho pojetí (pouze) FO. To lze například vyčíst z podmínek pro jmenování znalce (státní občanství, bezúhonnost), povinnosti složení slibu nebo seznamu znalců a tlumočnicků (kde jsou zapsané pouze FO).⁵⁸ Naproti tomu znaleckým ústavem je: „*právnícká osoba nebo i její organizační složka, která je specializována na znaleckou činnost a je zapsána do seznamu znaleckých ústavů.*“⁵⁹ Znalcem ad hoc je pak osoba ve smyslu § 24 odst. 1 ZnalZ a bude detailněji rozebrána ještě později.

Občanský soud řád výslovně upravuje zaprvé osobu znalce a zadruhé státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost (dále jen „znaleckou instituci“).⁶⁰ Kromě těchto dvou subjektů je možné od 1. 9. 2011 zařadit mezi znalce i osobu ve smyslu § 127a o.s.ř., o čemž bude podrobněji pojednáno v podkapitole č. 4.2. Bohužel ani jeden z nich není v zákoně konkrétněji definován. Mohlo by se na první pohled zdát, že je možné najít jakousi paralelu mezi znalcem podle o.s.ř. a ZnalZ a dále mezi znaleckým ústavem a znaleckou institucí. Avšak toto přirovnání není zcela přesné, jak bude následně uvedeno. Právní úpravu znalce ad hoc o.s.ř. nijak neupravuje, a proto je možné zcela odkázat na úpravu v ZnalZ a PrVyhL.

Aby se vůbec mohlo jednat o znalce, musí být taková osoba zapsána do seznamu znalců. Samotnému aktu zapsání předchází stádia: jmenování znalcem a složení slibu.⁶¹

⁵⁸ § 4 odst. 1, § 6 a § 7 odst. 2 ZnalZ

⁵⁹ § 21 odst. 1 ZnalZ

⁶⁰ § 127 o.s.ř.

⁶¹ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 13.

Složení slibu je upraveno v § 6 ZnalZ a nečiní vážnější výkladové potíže. Daleko zajímavější je to u otázky jmenování znalce. Ustanovení § 4 ZnalZ stanoví taxativní výčet podmínek, které musí každý žadatel o jmenování do funkce splnit. Ty jsou poměrně jednoznačně stanoveny a není ani účelem této práce je podrobněji rozebírat. Jakmile osoba tyto podmínky splní, dochází k samotnému výběru nového znalce.⁶²

Poměrně zásadní rozkol panoval mezi tím, zda po splnění všech podmínek pro jmenování znalcem existuje právní nárok na toto jmenování. Ústavní soud zastává názor, že právní nárok na jmenování znalce není: „*Jmenování znalců do funkce probíhá na základě výběru z okruhu osob, které splňují zákonné podmínky pro jmenování...a počet jmenovaných znalců se řídí skutečnou potřebou znalecké činnosti z jednotlivých oborů. Je tedy zřejmé, že na jmenování do funkce znalce není právní nárok. Jmenování konkrétních osob do znalecké funkce závisí na uvážení krajské soudu. Jinými slovy každému, kdo požádá o jmenování znalcem, nevzniká ani při splnění všech zákonných podmínek, právní nárok na to, aby znalcem jmenován skutečně byl.*“⁶³ Naproti tomu je Ombudsman názoru, že na jmenování znalce by měl právní nárok existovat. Dle jeho vlastních slov „*samotné jmenování soudním znalcem – a tedy zápis do příslušného seznamu – je... svou povahou záležitostí **evidenční a není tedy důvod, aby bylo osobě, která splňuje všechny podmínky pro jmenování znalcem, toto jmenování odepřeno.***“⁶⁴ Mimoto Soudní dvůr Evropské Unie judikoval, že výkon znalecké činnosti je nutno považovat za službu ve smyslu čl. 57 SFEU.⁶⁵ Službu ve smyslu čl. 57 SFEU lze považovat za ekvivalent k pojmu podnikání dle české právní úpravy.⁶⁶ K otázce povahy znalecké činnosti jako podnikání se již dříve vyjádřil i Vrchní soud v Praze.⁶⁷ Jestliže je znalecká činnost podnikáním, tak dle Křístka musí být stanovena jasná a transparentní pravidla pro jmenování, z čehož dovozuje, že na jmenování musí být právní nárok.⁶⁸ Nicméně zákonodárce (ani judikatura soudů) doposud nezměnil svůj postoj k otázce právního nároku na jmenování a nic nenasvědčuje tomu, že by tomu mělo být jinak. Ba právě

⁶² § 5 odst. 1 ZnalZ

⁶³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 6. 2003, sp. zn. I. ÚS 178/03

⁶⁴ Soudní znalci – poznatky z praxe veřejného ochránce práv (příloha Zprávy za 3. čtvrtletí roku 2009), ze dne 23. října 2009, s. 17 – 18. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>

⁶⁵ Rozsudek Soudního dvoru Evropské Unie ze dne 17. března 2011, Josep Peñarroja Fa, C-372/09 a 373/09, bod 40.

⁶⁶ Věcný záměr zákona o zapsaných znalcích In: KŘÍSTEK: *Znalectví...*, str. 71.

⁶⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 1993 sp. zn. Cmz 38/92 - „*Znalci...dosahují tedy zisk, který je zcela nepochybně jedním z motivů výkonů výkonu znalecké činnosti. Znalecká činnost je, při splnění dalších dvou podmínek stanovených v § 2 odst. 1 ObchZ, podnikatelskou činností.*“

⁶⁸ KŘÍSTEK: *Znalectví...*, str. 71.

naopak.⁶⁹ Lze tedy uzavřít, že za současné platné právní úpravy není právní nárok na jmenování znalcem. Osobně se přikláním k názoru, že právní nárok na jmenování znalcem není. Dle ustanovení § 5 odst. 1 ZnalZ dochází k výběru z osob, které již splnily podmínky pro jmenování. V případě, že by ke jmenování znalcem došlo ihned po splnění podmínek uvedených v § 4 odst. 1 ZnalZ, ustanovení § 5 odst. 1 ZnalZ by bylo zcela nadbytečné. A jak již dovedil i Ústavní soud, princip výběru dle § 5 odst. 1 ZnalZ není protiústavní.⁷⁰ Na druhou stranu bych rád uvedl, že to, jestli je spravedlivé, aby znalci, kteří splnili podmínky pro jmenování, pak v konečném efektu nemuseli být ministrem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu jmenování, je již jiná otázka.

Po jmenování a složení slibu dochází k zápisu osob do seznamu znalců. Seznamy znalců jsou celkem dva, ústřední a krajské. Ústřední seznam znalců je souhrnem seznamů krajských soudů a je vedený Ministerstvem spravedlnosti.⁷¹ Krajské soudy vedou seznam znalců, kteří mají v jejich obvodu místo trvalého pobytu, příp. místo pobytu dle druhu pobytu cizince.⁷² Oba seznamy jsou veřejně přístupné na webovém portále www.justice.cz.

Zapsaní znalci mají zákonem stanovený soubor práv a povinností. Ty jsou především vymezeny v § 8 - § 20c) ZnalZ. Není účelem této práce je detailněji rozebírat, a proto se spokojím pouze s tímto generálním výčtem. S odkazem na § 3 a násl. ZnalZ a § 127 odst. 1 o.s.ř. se domnívám, že osoba znalce FO a znalec dle § 127 odst. 1 o.s.ř. jsou synonyma.

Jak již bylo uvedeno výše, znaleckým ústavem může být pouze PO. Definici PO je možné nalézt v § 20 OZ.⁷³ Znalecký ústav je detailně vymezen v oddílu III. ZnalZ, který zmiňuje definici, seznam, rozdělení znaleckých ústavů, podmínky zápisu do seznamu, odpovědnost za podaný posudek a právo na odměnu. Z těchto všech okruhů se budu detailněji zabývat seznamem a rozdělením znaleckých ústavů, které je i pro samotný důkaz znaleckým posudkem velmi důležité.

Seznam znaleckých ústavů se dle § 21 odst. 3 ZnalZ člení na dva oddíly. Do prvního oddílu se zapisují ostatní znalecké ústavy a do druhého oddílu „*vysoké školy nebo jejich součástí a veřejné výzkumné instituce, případně jiné osoby veřejného práva nebo jejich organizační složky vykonávající vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru.*“ Jednoduše

⁶⁹ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Zákon o soudních znalcích a soudních tlumočnících - Věcný záměr nové právní úpravy. *EPRAVO*, 2013, č. 20821, III. bod 3. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zakon-o-soudnich-znalcich-a-soudnich-tlumocnicich-vecny-zamer-nove-pravni-upravy-20821.html>

⁷⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2005 sp. zn. II. ÚS 153/04

⁷¹ § 7 odst. 3 a 4 ZnalZ ve spojení s § 5 odst. 1 PrVyhI.

⁷² § 7 odst. 2 ZnalZ

⁷³ „Právnická osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.“

řečeno, první oddíl zahrnuje ústavy, které se zapisují od obchodního rejstříku nebo jiné úřední evidence (dále jen „soukromoprávní ústavy“). Ve druhém oddílu se nacházejí veřejnoprávní subjekty, jako vysoké školy, organizační složky státu, veřejné výzkumné instituce, atd. (dále jen „veřejnoprávní ústavy“).⁷⁴ Tyto ústavy nemají jako hlavní předmět činnost znaleckou činnost, jak je tomu u soukromoprávních ústavů, ale rozvíjení poznatků o nějakém oboru; měly by být vybaveny speciálním vybavením a reprezentovány vynikajícími odborníky.⁷⁵ Se samotným rozdělením znaleckých ústavů úzce souvisí také seznam znaleckých ústavů, který vede dle § 21 odst. 2 ZnalZ Ministerstvo spravedlnosti a je stejně jako seznam znalců veřejně přístupný na webovém portále www.justice.cz.

Znalecká instituce je vymezena v § 127 odst. 3 o.s.ř. Ze samotné dikce ustanovení je možno dovodit, že znaleckou institucí nemůže být FO. Zákon zde totiž hovoří o státním orgánu, vědeckém ústavu, vysoké škole nebo instituci specializované na znaleckou činnost. Otázkou je, zda lze pod pojem znalecká instituce podřadit znalecký ústav. Z § 21 odst. 3 ZnalZ vyplývá, že pouze veřejnoprávní ústavy jsou určeny především pro zpracování znaleckých posudků ve **zvlášť obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení**. Obdobu tohoto sousloví lze nalézt i u znalecké instituce v § 127 odst. 3 o.s.ř. Soukromoprávní ústavy však žádné takové zákonné zmocnění nemají. Domnívám se tedy, že soukromoprávní ústavy *a contrario* nespádají pod subjekty v § 127 odst. 3 o.s.ř.

Jak již bylo uvedeno, právní úprava znalců ad hoc, se vyskytuje pouze ve ZnalZ, příp. PrVyhl. Občanský soudní řád výslovně znalce ad hoc nikde neuvádí, čili lze v tomto směru plně odkázat na právní úpravu ve ZnalZ a PrVyhl. Ne všichni znalci musí být zapsáni v seznamu znalců, resp. znaleckých ústavů. ZnalZ upravuje v oddílu IV kategorii znalců nezapsaných do seznamu znalců, někdy také označovaných jako znalci ad hoc.⁷⁶ Tito znalci mohou být pouze FO. Vyplývá to z jazykového výkladu § 2 odst. 2 ZnalZ, který hovoří o tom, že „*osoby nezapsané do seznamu znalců...mohou být...ustanoveny znalci...za podmínek stanovených v § 24.*“ Jak již bylo řečeno, je k ustanovení znalců ad hoc nezbytné splnění podmínek § 24 ZnalZ. Za zmínku stojí především povinnost složení slibu. Jelikož se znalec ad hoc nezapisuje do seznamu znalců, logicky se na něj neaplikuje § 6 ZnalZ. Přesto je takovýto znalec povinen složit slib (ve znění § 6 odst. 2 ZnalZ) před podáním znaleckého posudku. Pokud by takto neučinil, jednalo by se o vadu řízení, která by mohla mít za následek

⁷⁴ § 1 organizačního pokynu Ministerstva spravedlnosti č. j. 41/2010-OD-ZN... účinný ke dni 1. ledna 2011.

⁷⁵ DÖRFL: *Zákon o znalcích...*, s. 141.

⁷⁶ DÖRFL: *Zákon o znalcích...*, s. 152.

nesprávné rozhodnutí ve věci.⁷⁷ Z časového hlediska je tedy klíčovým momentem **podání znaleckého posudku**. Nejvyšší soud zdůraznil tento milník i ve své dřívější judikatuře, když vyslovil názor, že pokud znalec ad hoc složil slib po provedení úkonů potřebných k přípravě posudku, ale ještě před jeho podáním, nejedná se o vadu, která by mohla mít vliv na správnost a účinnost posudku.⁷⁸

⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 1972, sp. zn. 2 Cz 18/1972

⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 2. 1986, sp. zn. 4 To 81/1985

4. Právní úprava znaleckého posudku

4.1. Mezinárodní a komunitární právní úprava

Úpravu znaleckého posudku v civilním řízení je možné najít v několika předpisech mezinárodního i komunitárního práva. Rád bych zde zmínil především dva z nich, které považuji za nejvýznamnější - Haagskou úmluvu a NaDok. Oba tyto právní dokumenty jsou pro Českou republiku závazné, oba upravují obdobnou materii (provádění důkazů v cizině v občanských a obchodních věcech), avšak z hlediska aplikačního NaDok nahrazuje Haagskou úmluvu.⁷⁹ Z toho důvodu budu dále rozebírat detailněji pouze NaDok.

NaDok upravuje materii občanských a obchodních věcí, a to v případě, kdy soud členského státu žádá příslušný soud jiného členského státu o provedení dokazování nebo aby sám mohl dokazování přímo provést v jiném členském státě.⁸⁰ Smyslem tohoto nařízení bylo zavést „závazný právní akt platný ve všech členských státech, který by upravoval dokazování“, poněvadž Haagská úmluva se v době přijetí nařízení o dokazování týkala pouze 11 členských států EU.⁸¹

Z hlediska problematiky důkazu znaleckým posudkem je důležitým ustanovením bod č. 16 preambule, který hovoří o tom, že při požadování znaleckého posudku, může dožádaný soud požádat soud dožadující před vyřízením žádosti o odpovídající zálohu na nezbytné náklady. Navíc se jedná se o jediný možný případ, kdy může být záloha podmínkou vyřízení žádosti.⁸² Tuto zálohu pak skládají strany (sporu), pokud to stanoví právní řád členského státu dožadujícího soudu.⁸³

Dalším významným ustanovením je čl. 17, který upravuje postup při dokazování dožadujícím soudem. Je nutno zmínit, že hlavním cílem celého nařízení o dokazování je snadné, efektivní a rychlé dokazování v přeshraničním řízení.⁸⁴ Tohoto cíle však nemusí být dosaženo, pokud jsou striktně dodržována pravidla postupu čl. 17. Dokonce může nastat situace, kdy bude efektivnější, aby soud nařizující znalecké dokazování čl. 17 vůbec

⁷⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander, HÓTOVÁ, Renáta. *Znalci v mezinárodním prostředí: v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 119.

⁸⁰ Čl. 1. odst. 1 NaDok

⁸¹ bod č. 6 Preambule NaDok

⁸² Čl. 18 odst. 3 NaDok

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Rozsudek Soudního dvoru Evropské Unie ze dne 21. února 2013, ProRail BV proti Xpedys NV, FAG Kugelfischer GmbH, DB Schenker Rail Nederland NV, Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV, C-332/11, bod č. 43.

neaplikoval.⁸⁵ Soudní dvůr EU uzavřel, že „soud členského státu, který si přeje, aby bylo dokazování znaleckým posudkem provedeno na území jiného členského státu, **může toto dokazování nařídit, aniž by byl nutně povinen postupovat při dokazování způsobem stanoveným v těchto ustanoveních (článek 1 odst. 1 písm. b) a čl. 17).**“⁸⁶ Je ovšem potom otázkou, jaký význam vlastně ustanovení čl. 17 má. Z výše uvedeného totiž vyplývá, že by mělo mít „pouze“ doporučující charakter, což vede k názoru, že je zcela na úvaze soudu, který chce provádět dokazování na území jiného členského státu, zda zvolí postup dle čl. 17, či nikoliv.

4.2. Vnitrostátní právní úprava – sporné řízení

Jak již název kapitoly napovídá, budu se v ní zabývat otázkou vnitrostátní právní úpravy znaleckého posudku a sporného řízení. Jelikož i na dalších místech bude zdůrazněn tento typ řízení, rád bych se nejdříve zabýval jím a uvedl k němu alespoň pár slov. Ačkoliv ani o.s.ř. ani ZŘS nepracují s pojmem sporná řízení, bylo by možné je definovat jako formu nalézacího řízení odlišnou od řízení nesporných. Z toho vyplývá, že zaštitujícím pojmem pro sporná a nesporná řízení je řízení nalézací. To by bylo možno vymezit jako „*druh civilního procesu, které vede k rozhodnutí, jímž soud buď zjišťuje, co je právem, anebo právo (ve smyslu právního vztahu a jeho komponent) vytváří.*“ Jinými slovy se hovoří o tzv. nalézání práva.⁸⁷ K lepšímu pochopení pojmu sporných řízení poslouží základní zásady sporného řízení, zejména zásady dispoziční a projednací. Zásada dispoziční spočívá v tom, že „*procesní iniciativa je dána do rukou účastníků řízení, nikoliv soudu nebo jiných subjektů.*“ Touto procesní iniciativou se pak chápe nejen dispozice řízení (např. podání žaloby, zpětvzetí žaloby), ale i dispozice s předmětem řízení (např. uzavření soudního smíru). Zásada projednací zase znamená, že „*skutkový stav je soudem zjišťován v rozsahu účastníky tvrzeném, za pomoci důkazů účastníků označených.*“⁸⁸ Obě tyto zásady pak mají velký vliv na samotné procesní dokazování ve sporném řízení. Především tedy zásada projednací, s kterou úzce souvisí procesní instituty: povinnost tvrzení, povinnost důkazní, břemeno tvrzení a břemeno důkazní. Povinnost tvrzení a povinnost důkazní zahrnuje povinnost účastníka řízení „*uvést skutečnosti důležité pro rozhodnutí a navrhnout (označit) k nim k prokázání důkazní prostředky.*“ Obě tyto povinnosti žalobce splňuje již při podání žaloby. I žalovaný musí splnit

⁸⁵ Tamtéž, bod č. 45.

⁸⁶ Tamtéž, bod č. 54.

⁸⁷ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 38 – 39.

⁸⁸ Tamtéž, s. 73-75.

obě tyto povinnosti, pokud svou obranu buduje nejen na pouhém popírání obsahu žaloby, ale rovněž i sám něco aktivně tvrdí. Na obě tyto povinnosti jsou pak úzce navázána i odpovídající břemena. Břemeno tvrzení znamená, že účastník řízení „nese procesní odpovědnost za to, že se soud potřebnou rozhodnou skutečnost vůbec dozví.“ Pokud břemeno tvrzení tento účastník řízení neunes, půjde stav k jeho tíži, což pro něj bude znamenat neúspěch ve věci. V případě důkazního břemene pak účastník řízení nese procesní odpovědnost za to, „že soudu budou rozhodné skutečnosti, k nimž se důkazní břemeno vztahuje, prokázány.“ Neunesení důkazního břemene pak obecně vyvolává stejné důsledky jako neunesení břemene tvrzení – neúspěch ve věci. V takovém případě totiž nedošlo k prokázání rozhodné skutečnosti účastníkem, což bývá označováno jako stav *non liquet*.⁸⁹

Pokud jde o vnitrostátní úpravu znaleckého posudku je ve sporném řízení zakotvena v § 127 a 127a o.s.ř. Tato ustanovení obsahují celkem čtyři „formy“ znaleckého posudku, jedná se o znalecký posudek (§ 127 odst. 1), znalecký posudek (§ 127 odst. 3 o.s.ř.), znalecký posudek předložený účastníkem řízení a revizní znalecký posudek.

Pokud jde o znalecký posudek (§ 127 odst. 1 o.s.ř.), zákon nestanoví specifické situace, ve kterých by bylo možné jej využít. Uvádí pouze dva „mantinely“, které ohraničují jeho aplikaci. Zaprvé, je to vztah odborného vyjádření a znaleckého posudku (§ 127 odst. 1 o.s.ř.) - k tomu blíže v kapitole č. 6. Zadruhé, je to vztah mezi znaleckým posudkem (§ 127 odst. 1) a znaleckým posudkem (§ 127 odst. 3 o.s.ř.). Jde o to, že ve *výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících vědeckého posouzení* soud **může** (nikoliv musí) ustanovit znaleckou instituci ke zpracování posudku.⁹⁰ Zákon tak nestanoví přímý příkaz soudci, ale dává mu na výběr, že i ve „výjimečných případech“ může ustanovit znalce (i FO), resp. nemusí ustanovit znaleckou instituci. Proto je možné říci, že tento druhý mantinel nemá absolutní, ale spíše alternativní charakter.

Pokud jde o znalecký posudek (§ 127 odst. 3 o.s.ř.), hlavním kritériem pro jeho využití jsou *výjimečné, zvláště obtížné případy, vyžadující vědecké posouzení*. Tento termín byl do o.s.ř. vtělen z. č. 218/2011 Sb. Šlo o to, aby se znalecké posudky podávané znaleckými institucemi využívaly pouze sporadicky, nikoliv běžně, v důsledku vyšší ceny a dlouhé doby zpracování.⁹¹ Úmyslem zákonodárce tak nejspíše bylo, aby znalecké instituce nebyly příslušné k podávání znaleckých posudků dle § 127 odst. 1 o.s.ř., ale pouze dle § 127 odst. 3 o.s.ř. Bohužel zákon ani komentář nestanoví, byť jen demonstrativním výčtem, o jaké případy

⁸⁹ Tamtéž, s. 250-251.

⁹⁰ § 127 odst. 3 o.s.ř.

⁹¹ Důvodová zpráva k z. č. 218/2011, k Čl. IV, bodu 2.

by se mělo jednat a ani judikatura se k tomuto pojmu dosud nevyjádřila. Dle jazykového výkladu je možné říci, že musí dojít ke kumulativnímu splnění všech zákonných podmínek. Jestliže by tak případ nebyl kupříkladu zvlášť obtížný, § 127 odst. 3 o.s.ř. by nebylo možné aplikovat. Bude tedy záležet vždy na soudu, aby svůj výběr v rozhodnutí dostatečně odůvodnil.⁹² Je pouze na něm, zda dostatečným způsobem objasní, proč byl daný případ výjimečný, zvlášť obtížný, kde nepostačovalo použití odborného vyjádření ani znaleckého posudku (ve smyslu § 127 odst. 1 o.s.ř.) ani znaleckého posudku předloženého účastníkem.⁹³ Na druhou stranu, jak již bylo uvedeno, není absolutně stanovena povinnost soudu jmenovat v takových případech znaleckou instituci. Je tedy otázkou, jaký praktický dopad toto ustanovení vlastně má.

Kromě výše uvedeného umožňuje občanský soudní řád i účastníku řízení předložit znalecký posudek. Znalecký posudek předložený účastníkem řízení (dále jen „ZPPÚŘ“) si prošel v občanském soudním řádu určitým vývojem. Do 31. srpna 2011 byla tato „forma“ znaleckého posudku považována za listinný důkaz. Pokud totiž znalece neustanovil v řízení soud, bylo zcela nepodstatné, zda byla listina označena jako znalecký posudek, příp. obsahovala všechny náležitosti znaleckého posudku. Vždy ji bylo nutné považovat za listinný důkaz ve smyslu § 129 o.s.ř.⁹⁴ Zásadní zlom přišel s přijetím novely č. 218/2011 Sb., účinné od 1. 9. 2011. Tato novela *de facto* postavila naroveň znalecký posudek podaný znalcem, který byl v řízení ustanoven soudem, a ZPPÚŘ za splnění určitých podmínek. Tyto podmínky jsou dle § 127a o.s.ř. celkem dvě, ZPPÚŘ obsahuje:

1. všechny zákonné náležitosti (viz. podkapitola 6.2) a
2. doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku.

Za situace před přijetím novely č. 218/2011 Sb. mohl být ZPPÚŘ druhým účastníkem řízení zpochybněn pouhou námitkou pravosti a správnosti. Soudu tak nezbývala jiná možnost, než ustanovit znalce, což bylo neekonomické a pro řízení zatěžující.⁹⁵ Dalším praktický dopad novely byl v tom, že před její účinností nemohl znalec účastníka řízení obhájit svůj posudek před soudem; šlo pouze o důkaz listinou. Znalec ustanovený soudem tak byl vůči němu ve zjevné výhodě.⁹⁶

⁹² Viz. § 157 odst. 2 o.s.ř.

⁹³ CHALUPA, Luboš. Znalecký posudek a zpráva orgánu veřejné moci. *Aplikace práva*, 2013, č. 2, s. 4. Dostupné z: <http://www.aplikaceprava.cz/files/aplikace-prava-02-2013.pdf>

⁹⁴ Usnesení Krajského soud v Ústí nad Labem ze dne 28. 3. 2000 sp. zn. 9 Co 164/2000

⁹⁵ Důvodová zpráva k z. č. 218/2011 Sb., k čl. IV bodu 3.

⁹⁶ KRÍSTEK: *Znalectví...*, s. 164.

ZPPÚŘ lze za splnění podmínek dle § 127a o.s.ř. využít jako znalecký posudek (§ 127 odst. 1 o.s.ř.). Dále by nic nemělo bránit tomu, aby mohl být takový znalecký posudek využit i jako znalecký posudek (§ 127 odst. 3 o.s.ř.). ZPPÚŘ lze rovněž využít jako revizní znalecký posudek. Ačkoli § 127a o.s.ř. o tom přímo nic neříká, dospěl Nejvyšší soud k tomuto závěru: „Protože ustanovení § 127a o.s.ř. hovoří o znaleckých posudcích obecně, **není důvodu**, aby se uvedené ustanovení **nevztahovalo i na znalecké posudky revizní**. Proto dovolací soud uzavřel, že **splňuje-li znalecký posudek předložený účastníkem řízení předpoklady stanovené v § 127a o.s.ř., pohlíží se na něj jako na znalecký posudek vyžádaný soudem i v případě, že jde o znalecký posudek revizní.**“⁹⁷

Na závěr bych ještě rád zmínil revizní znalecký posudek. Ačkoli o.s.ř. výslovně termín „revizní znalecký posudek“ neuvádí, jak právní doktrína,⁹⁸ tak právní praxe⁹⁹ tento pojem běžně užívají. Touto specifickou „formou“ znaleckého posudku je myšlen posudek zpracovaný novým znalcem za účelem opětovného posouzení věci za současného vyjádření se i ke správnosti již podaného posudku.¹⁰⁰ Jinými slovy jde o přezkum již podaného znaleckého posudku. Proto je možné najít právní úpravu tohoto institutu v § 127 odst. 2 a odst. 3 o.s.ř. Dle § 127 odst. 2 o.s.ř. by k jeho vypracování mělo dojít, pokud by existovala pochybnost o správnosti posudku nebo by byl posudek nejasný či neúplný a vysvětlení podané znalcem by i přesto nevedlo k úspěchu. Kromě toho, by se měl revizní znalecký posudek zpracovat i v případě existence několika rozporných znaleckých posudků.¹⁰¹

Hlavní náplní práce znalce při vypracování revizního znaleckého posudku je přezkoumání „prvotního“ znaleckého posudku (viz. § 127 odst. 2 o.s.ř.). Jelikož je „prvotní“ znalecký posudek důkazem ve smyslu § 125 o.s.ř., je jeho přezkoumání *de facto* hodnocením důkazu. Dle ustanovení § 132 o.s.ř. však náleží hodnocení důkazů pouze soudu, nikoliv znalci. Problémem ovšem je, že pokud by znalec nemohl hodnotit důkaz, přezkoumat „prvotní“ znalecký posudek, nemohl by revizní znalecký posudek vůbec vypracovat.¹⁰² Otázkou je, jak tento problém vyřešit. Já osobně bych se přikláněl k variantě stanovení výjimky z § 132 o.s.ř., aby i znalec mohl při zpracování revizního znaleckého posudku hodnotit důkaz. Uvádím zejména tyto důvody:

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014 sp. zn. 26 Cdo 3928/2013

⁹⁸ DRÁPAL, Ljubomír., BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 894-895.

⁹⁹ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2414/2008

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ Tamtéž

¹⁰² KRÍSTEK: *Znalectví...*, s. 209.

- revizní znalecký posudek by neměl žádnou vypovídací hodnotu, pokud by znalec, který jej zpracoval, nemohl prvotní znalecký posudek přezkoumat
- znalec, který zpracovává revizní znalecký posudek, přezkoumává pouze prvotní znalecký posudek, žádný jiný důkaz
- revizní znalecký posudek je pak předmětem hodnocení důkazů stejně jako každý další důkaz provedený v řízení – toto hodnocení již činí pouze soud dle § 132 o.s.ř.

5. Odborné vyjádření vs. znalecký posudek

Ačkoliv občanský soudní řád nestanoví přímo definici odborného vyjádření, uvádí v § 127 odst. 1 o.s.ř., že si soud odborné vyjádření vyžádá, jestliže je nutné „*posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí.*“ Mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem lze při bližším zkoumání nalézt několik odlišností. Proto bych rád zdůraznil alespoň ty nejzásadnější.

První odlišnost je v osobě znalce, resp. zpracovatele odborného vyjádření a jeho odborné fundovanosti. „*Zatímco u znalecké činnosti jsou vyžadovány **hluboké odborné znalosti daného oboru, kde předpokladem je ukončené vysokoškolské studium a soustavné zdokonalování a sebevzdělávání znalce, k podání odborného vyjádření bude zpravidla způsobilá i osoba, která sice disponuje odbornými znalostmi v oboru, ale pro určité obory bude postačovat např. středoškolské odborné vzdělání nebo dokonce i pouze vyučení v oboru s maturitou.***“¹⁰³ Z výše uvedeného vyplývá, že jsou z hlediska dosaženého vzdělání daleko větší podmínky kladeny na znalce než na zpracovatele odborného vyjádření.

Dalším rozdílem je okruh osob. Zatímco znalcem může být za určitých podmínek jak FO, tak i PO soukromého práva, zpracovatelem odborného vyjádření je ve smyslu § 127 odst. 1 o.s.ř. pouze orgán veřejné moci. Zda daný subjekt je či není orgánem veřejné moci záleží na faktu, jestli může rozhodovat o právech a povinnostech jiných osob a zda jsou taková rozhodnutí vynutitelná státní mocí.¹⁰⁴ Pokud by tedy soud došel k závěru, že takový orgán veřejné moci k odbornému posouzení v předmětném řízení není (resp. neexistuje), automaticky by mohl ustanovit znalce. Za podmínky, že však takový orgán veřejné moci existuje, je povinen si vyřešit otázku složitosti. Navíc, ať už se soud rozhodne pojem složitosti vyložit jakkoliv, je povinen toto své rozhodnutí náležitě odůvodnit ve smyslu § 157 odst. 2 o.s.ř. V opačném případě by se mohlo jednat o vadu řízení a naplnění odvolacího důvodu v § 205 odst. 2 písm. c) o.s.ř.¹⁰⁵

Další zásadní odlišnost lze nalézt ve formě znaleckého posudku, resp. odborného vyjádření. Jak již bylo řečeno, je nutno považovat znalecký posudek primárně za ústní posudek, jelikož jej znalec podává při svém výslechu. Pokud je znalecký posudek vypracován písemně, musí splňovat

¹⁰³ CHMELÍK, Jan a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 166-167.

¹⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 4. 2006 sp. zn. I. ÚS 182/05

¹⁰⁵ CHALUPA: *Znalecký posudek...*, s. 4.

náležitosti, které na něj klade ZnalZ a PrVyhl. Naproti tomu odborné vyjádření je nutno považovat (vždy) za důkaz listinou.¹⁰⁶ Zákon nestanoví pro odborné vyjádření žádné náležitosti. Není tedy výjimkou, že bývá proti znaleckému posudku méně propracované a mnohem stručnější. U znaleckého posudku jsou také velmi důležité i postupy, na základě kterých znalec dospěl k odpovědi, zatímco u odborného vyjádření bude tím rozhodným „pouze“ samotná odpověď na otázku.¹⁰⁷ Tato okolnost může být pro soud dosti problematická, především tedy u přezkoumání postupů a myšlenkových pochodů, které vedly zpracovatele odborného vyjádření k jednotlivým závěrům.

Rozdíly mezi znaleckým posudkem a odborným vyjádřením dle o.s.ř. jsou tedy velmi zásadní a není možné tyto instituty mezi sebou zaměňovat. Oba dva hrají významnou roli při dokazování a soud je povinen je využívat v zákonem stanovené posloupnosti.

Jak již bylo řečeno, obsahuje ustanovení § 127 o.s.ř. jak úpravu znaleckého posudku, tak i odborného vyjádření. Dle dikce tohoto ustanovení je zřejmé, že soud je povinen aplikovat instituty zde obsažené v zákonné posloupnosti. Jinými slovy, soud si musí primárně vyžádat odborné vyjádření od orgánu veřejné moci a až poté přistoupit k ustanovení znalce. Tato povinnost vyplynula pro soud od účinnosti zákona č. 218/2011 Sb. Zákonodárce zde reagoval na dosavadní negativní zkušenosti s očividně nesprávnými znaleckými posudky, které podkopávaly nejen autoritu soudů a jejich rozhodnutí, ale i důvěru občanů v demokratický právní stát. Odborná vyjádření tedy mají být jakýmsi garantem objektivnosti a odbornosti, který zvrátí dosavadní špatnou zkušenost se znaleckými posudky.¹⁰⁸ Otázkou ovšem zůstává, na základě jakých kritérií má soud takovýto výběr provést. Zákon explicitně na tomto místě stanoví dva rozlišující pojmy, zaprvé složitost posuzované otázky a zadruhé pochybnost o správnosti již podaného odborného vyjádření. Pokusím se dále zaměřit především na první rozlišovací znak.

Pokud jde o složitost posuzované otázky, ustanovení § 127 o.s.ř. tento termín nijak nespécifikuje. Dalo by se říci, že v návaznosti na problematiku důkazu znaleckým posudkem je soud na základě spisového materiálu do jisté míry obeznámen se skutkovým stavem věci a má určit, zda bude provedeno odborné vyjádření či znalecký posudek. Pojem složitosti otázky se tak váže hlavně k jádru otázky – co je zapotřebí provést (např. ocenění nemovitosti, posouzení pravosti podpisu, atd.). Právní doktrína se spokojila se závěrem, že odborného

¹⁰⁶ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 895.

¹⁰⁷ FRYŠTÁK, Marek. Odborné vyjádření versus znalecký posudek. In *Dny práva – 2010* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2010 [cit. 2013-11-16]. Dostupné na [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Frystak_Marek_\(3939\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Frystak_Marek_(3939).pdf).

¹⁰⁸ CHALUPA: *Znalecký posudek...*, s. 3.

vyjádření se užije zejména v jednodušších případech (nijak blíže nespecifikováno).¹⁰⁹ Připouštím, že asi nejde obecně stanovit jaký případ je složitý a jaký je jednoduchý. Na druhou stranu je toto vymezení velice neurčité a nepřesné. Bude tedy záviset až na judikatuře soudů, která určí jisté mantinely pro pojem složitosti posuzované otázky. Ta již vyslovila názor, že určitým indikátorem složitosti otázky by mohlo být využití více odborných vyjádření. Jestliže totiž bylo k zodpovězení otázky v řízení využito více odborných vyjádření, která si mezi sebou vzájemně rozporují, je možné již takovouto otázku považovat za složitou.¹¹⁰

Na základě shora uvedeného se domnívám, že formulace „složitost posuzované otázky“ je poněkud nešťastná. Tento *terminus technicus* nechává na jedné straně dostatečnou volnost soudu k posouzení daného stavu a následného využití odborného vyjádření, příp. znaleckého posudku. Na straně druhé však zákon ani komentář nestanoví, dle jakých kritérií má být složitost posuzována, což s důrazem na využití odborných vyjádření povede, dle mého soudu, ke dvěma závěrům. Zaprvé soudy budou většinou využívat odborných vyjádření, poněvadž pro ně bude dosti obtížné si vyargumentovat užití znaleckého posudku (což bylo nejspíše i záměrem zákonodárce, když z. č. 218/2011 schvaloval¹¹¹). Zadruhé bude z počátku velká nejednotnost výkladu pojmu „složitost posuzované otázky“ v judikatuře soudů.

¹⁰⁹ SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 451.

¹¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29.10.1985, sp. zn. 6 Tz 47/85

¹¹¹ Důvodová zpráva k z. č. 218/2011

6. Důkaz znaleckým posudkem a sporná řízení

V této kapitole se budu zabývat termínem důkaz znaleckým posudkem. Na začátek je nezbytné učinit alespoň kratičký úvod do terminologie důkazů a dokazování a až poté přistoupit ke konkrétnímu důkazu. Klíčovým pojmem, který zaštiťuje všechny důkazy, nejen důkaz znaleckým posudkem, je dokazování. Dokazování je jednou z nejdůležitějších fází celého civilního řízení. Mnohdy pro ni bývá užíván termín „*páteř civilního procesu*.“¹¹² Ačkoliv tento pojem není výlučně procesním termínem, lze termín dokazování v procesním smyslu (procesní dokazování) definovat jako „*postup soudu a účastníků, procesním právem zvlášť upravený, směřující k vytvoření potřebných **skutkových poznatků** o rozhodných skutečnostech*.“¹¹³ Důležitým pojmem jsou zde skutkové poznatky, o kterých již bylo hovořeno v podkapitole č. 3.1.3. Jestliže tedy skutkové poznatky lze získat pouze v procesním dokazování,¹¹⁴ soud je získává z tzv. důkazních prostředků. Důkazním prostředkem jsou „*všechny prostředky, jimiž lze v procesu dokazování zjistit stav věci*.“¹¹⁵ Důkazní prostředky je možné dále dělit na přímé, pokud přímo umožňují poznání určité skutečnosti a na nepřímé, pokud toto poznání umožňují zprostředkovaně.¹¹⁶ Znalecký posudek bude bezpochyby patřit mezi důkazní prostředky, jelikož jeho prostřednictvím soud zjišťuje hodnotu, velikost a další faktory určující stav věci. Dále bude patřit mezi tzv. nepřímé důkazní prostředky, jelikož podává informaci o určité skutečnosti zprostředkovaně, nikoliv přímo.

Od pojmu důkazního prostředku je však nutno vymezit pojem důkazu, kterým je poznatek získaný procesním dokazováním.¹¹⁷ V podstatě by se dalo říci, že se jedná o určitý výrok, „*který podléhá posuzování (hodnocení) z hlediska jeho pravdivosti nebo nepravdivosti*.“¹¹⁸ Poměrně problematické je, že o.s.ř. zaměřuje na různých místech důkaz s důkazním prostředkem. Příkladem může být např. ustanovení § 79 odst. 2 o.s.ř., které mluví o tom, že je žalobce povinen k návrhu připojit „*písemné **důkazy**, jichž se dovolává...*“ Takovýto přístup je sice na újmu určité terminologické přesnosti a preciznosti, nicméně by zpravidla vážnější nepříznivé důsledky neměl působit.¹¹⁹

¹¹² WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 223.

¹¹³ Tamtéž, s. 224-228.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 227.

¹¹⁵ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 199.

¹¹⁶ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 225.

¹¹⁷ Tamtéž

¹¹⁸ MACUR, Josef. *Dokazování a procesní odpovědnost v občanském soudním řízení*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně – Právnická fakulta, 1984, s. 17.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 17.

Jak již bylo uvedeno, je v tomto směru termín dokazování jakýmsi zastřešujícím pojmem. Dokazování je možné rozdělit do čtyř základních fází: 1. Navrhování důkazů, 2. Obstarávání důkazů, 3. Provádění důkazů a 4. Hodnocení důkazů.¹²⁰ Detailněji budu tyto fáze rozebírat v následujících kapitolách, kromě pojmu navrhování důkazů. Ten bych rád vymezil na tomto místě. Navrhování důkazů nebo též označování důkazů je v každém druhu civilního soudního řízení zejména povinností účastníků řízení, kteří tvrdí určitou skutečnost.¹²¹ Ve sporném řízení je tato povinnost obsažena v § 120 odst. 1 o.s.ř., dle kterého jsou účastníci řízení „*povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení.*“ Soud však není vázán pouze návrhy účastníků řízení, neboť má možnost provést i jiné důkazy (nenavržené), pokud jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají z obsahu spisu.¹²² Dále platí, že účastníci řízení mají povinnost navrhnout důkazy zásadně pouze před soudem první instance, což je projevem zákonné koncentrace řízení.¹²³ Ve vztahu k důkazu znaleckým posudkem, tak účastník řízení navrhne soudu tento důkazní prostředek.

6.1. Obstarávání znaleckého posudku

Navržené důkazy pak soud obstarává tak, aby je bylo možné při jednání provést. Ve vztahu ke znaleckému posudku se jedná o ustanovení znalce.¹²⁴ Jak již bylo zmíněno výše, soud ustanoví znalce, pokud je nutno vyřešit složitou otázku ve smyslu § 127 odst. 1 o.s.ř. Existují určité typy řízení, ve kterých zákon přímo předpokládá využití znalce k vyřešení odborné otázky. Takovým příkladem je řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu ve smyslu § 70 odst. 1 ZŘS a v řízení o pozůstalosti (při zjištění ceny majetku patřícího do likvidační podstaty ve smyslu § 235 ZŘS). Kromě toho dovodila judikatura Nejvyššího soudu, že je nutné využít znalecký posudek v řízení o určení otcovství (provedení krevní zkoušky).¹²⁵

Sluší se dodat, že znalec při svém zkoumání vychází nejen z toho, co zjistí při svém vlastním šetření, ale rovněž i z obsahu spisu (resp. ostatních důkazních prostředků).¹²⁶ Je tedy žádoucí po soudu požadovat, aby k ustanovení znalce přistupoval až po „*shromáždění všech*

¹²⁰ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 247.

¹²¹ Tamtéž, s. 248.

¹²² § 120 odst. 2 o.s.ř.

¹²³ Srov. § 118b o.s.ř.

¹²⁴ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 248.

¹²⁵ R 20/1980 civ.

¹²⁶ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6.8.2009 sp. zn. 30 Cdo 352/2008

*skutkových podkladů potřebných pro provedení znaleckého úkonu.*¹²⁷ Po shromáždění těchto podkladů je nezbytné, aby soud vyhledal v seznamu znalců, resp. znaleckých ústavů vhodného znalce. Soud je vázán všehovšudy pouze dvěma kritérii. Zaprvé, musí vybrat znalce z příslušného oboru. Zadruhé, zpravidla ustanoví znalce, který je zapsán v seznamu toho krajského soudu, v jehož obvodu má sídlo.¹²⁸ Pokud jde o první kritérium, je zcela logické, že soud musí vybrat znalce, která má kvalifikaci pro zodpovězení požadované odborné otázky. Problémem ovšem je, že soud je pro danou problematiku laikem a je pro něj velmi často obtížné určit správnou specializaci.¹²⁹ Pokud jde o druhé kritérium, nejedná se o absolutní pravidlo. Samotné ustanovení § 9 odst. 2 ZnalZ má spíše doporučující charakter a je zjevně projevem principu hospodárnosti. Jde o to, aby ochrana práv byla poskytnuta rychle, účinně a **bez zbytečných nákladů**.¹³⁰ Ustanovení § 9 odst. 2 ZnalZ tedy nijak neomezuje soud při výběru znalce. Soud tak může ustanovit jakéhokoliv znalce z daného oboru, bez ohledu na to, u jakého krajského soudu je znalec zapsán. Jedinou výjimkou by byla situace, pokud by postupem soudu mohlo být dotčeno právo účastníka řízení na spravedlivý proces (které musí princip hospodárnosti ustoupit), např. pokud by se v obvodu příslušného krajského soudu nenacházel nestranný znalec.¹³¹ Soudy navíc ani nejsou povinny odůvodňovat svou volbu znalce.¹³² Z těchto důvodů se domnívám, že § 9 odst. 2 ZnalZ by měl být ještě lépe rozpracován,¹³³ poněvadž za současného stavu nedostatečně chrání princip hospodárnosti řízení.

6.1.1. Usnesení o ustanovení znalce

Jakmile je znalec vybrán, soud jej ustanoví usnesením, proti němuž dle § 202 odst. 1 písm. a) o.s.ř. není odvolání přípustné. Usnesení musí obsahovat:

¹²⁷ R 20/1980 civ.

¹²⁸ § 9 odst. 2 ZnalZ

¹²⁹ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. Znalecký posudek jako důkazní prostředek a jeho hodnocení soudem v rámci civilního soudního řízení. In : *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2013 organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou v dňoch 10. – 11. októbra 2013 pod záštitou predsedu vlády SR Róberta Fica*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta. 2013, s. 299.

¹³⁰ DÖRFL: *Zákon o znalciích...*, s. 67.

¹³¹ Tamtéž, str. 68.

¹³² Tamtéž

¹³³ Návrh změny: Soud ustanoví znalce z příslušného oboru z obvodu krajského soudu, v němž má soud sídlo. Není-li nestranného znalce nebo znalce pro příslušný obor, soud ustanoví znalce zapsaného u soudu v obvodu sousedícím s obvodem krajského soudu, v němž má soud sídlo. Není-li ani takového znalce, soud ustanoví znalce zapsaného u jakéhokoliv krajského soudu. Není-li ani tohoto znalce, soud ustanoví znalce nezapsaného do seznamu znalců dle § 24 tohoto zákona.

- jakého znalce a z jakého oboru soud ustanovuje,
- formulaci otázek,
- stanovení lhůty znalci pro podání znaleckého posudku,
- poučení o trestněprávní odpovědnosti (§ 346 zákona č. 40/2009 Sb.),
- poučení o následcích nepodání znaleckého posudku včas nebo nepožádání ze závažných důvodů o prodloužení lhůty (uložení pořádkové pokuty/snížení odměny),
- poučení o důvodech vyloučení znalce a o právu účastníka uplatnit námitku podjatosti znalce ve stanovené lhůtě a
- poučení o následcích nezaplacení zálohy.¹³⁴

Kromě toho lze ještě uložit účastníku řízení, příp. jiné osobě, aby se ve smyslu § 127 odst. 4 o.s.ř. dostavil ke znalci.¹³⁵

V rámci usnesení se znalci rovněž stanoví i znalecký úkol. Tomu se nejčastěji děje pomocí otázek, kterými se soud dotazuje znalce na odborné posouzení skutkových okolností.¹³⁶ Přesná formulace otázek je zcela v kompetenci soudce. Jelikož však soudce nemá odborné znalosti k posouzení otázky, je pro něj často obtížné specifikovat otázku tak, aby dostal od znalce kýženou odpověď. Proto v praxi není výjimkou, že jsou otázky zadané soudem buď velmi obecné, nebo velmi konkrétní.¹³⁷ Dokonce dochází i k situacím, kdy soud zadá takovou otázku, na kterou reálně není v silách znalce odpovědět.¹³⁸ Lze tedy konstatovat, že správné vymezení znaleckého úkolu tvoří základ jak pro vypracování „kvalitního“ znaleckého posudku, tak i následně pro zjištění skutkového stavu věci. Je tedy zapotřebí, aby k tomuto úkonu přistupoval soud s náležitou opatrností.

6.1.2. Role zálohy při ustanovení znalce

Z hlediska jednotlivých fází dokazování by bylo možné složení zálohy zařadit mezi obstarání důkazu a to především z toho důvodu, že ke složení zálohy dochází jednak po navržení/nařízení důkazu a jednak před jeho provedením.¹³⁹

¹³⁴ SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 452 - 453.

¹³⁵ Tamtéž

¹³⁶ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 894.

¹³⁷ MARŠALA, Matěj. Obecné versus detailní usnesení o jmenování znalce a možné skryté nástrahy. *epravo*, 2011, č. 78771. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obecne-versus-detailni-usneseni-o-jmenovani-znalce-a-mozne-skryte-nastrahy-78771.html>

¹³⁸ „Zpracujte posudek, který má odpovědět na otázku, jaký byl stav (pokud možno stále užívaného – pozn. aut.) počítače před třemi lety“ - SMEJKAL, Vladimír. Role znalce při řešení sporu. *Právní rozhledy*. 2008, č. 20, s. 738.

¹³⁹ § 141 odst. 1 o.s.ř.

Dle § 120 odst. 1 o.s.ř. jsou účastníci řízení „*povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení.*“ K této povinnosti se od účinnosti z. č. 7/2009 Sb. (tj. od 1. 7. 2009) přidala účastníkům řízení též povinnost složení zálohy dle předpokládané výše nákladů v případě, že lze očekávat náklady důkazu.¹⁴⁰ Tato povinnost bude stíhat účastníky řízení i při provádění důkazů znaleckým posudkem, neboť jak uvádí Drápal: „*náklady nepochybně vzniknou v souvislosti s provedením důkazu znaleckým posudkem nebo s přibráním tlumočnicka.*“¹⁴¹ Právní úpravu složení zálohy na důkaz obsahuje § 141 o.s.ř. Dle tohoto ustanovení povinnost složit takovouto zálohu stíhá účastníka řízení, který není osvobozen od soudních poplatků, pokud

- a) Účastník řízení navrhl důkaz, nebo
- b) Soud jej nařídil o skutečnostech jim uvedených, nebo
- c) Soud jej nařídil v zájmu účastníka řízení.

Domnívám se, že případy a) a b) by neměly činit závažnější interpretační potíže. Co by však mohlo být určitým problémem, je výklad bodu c). Zákon totiž výslovně nespécifikuje onen zájem. „*Je pak otázkou, zda jde o zájem žalobce, v jehož zájmu je vyhovění žaloby, zda jde o zájem žalovaného, v jehož zájmu je zamítnutí žaloby, či zda jde o vyjádření, kdy slovo „zájem“ je synonymem pro břemeno důkazní.*“¹⁴² Osobně se domnívám, že slovo zájem by zde mělo být ve významu důkazního břemene. Primárním zájmem účastníka sporného řízení je úspěch ve věci. Toho však lze dosáhnout, pokud účastník řízení unese břemeno tvrzení a břemeno důkazní. Jestliže břemeno tvrzení unesl již tím, že tvrdil určitou skutečnost, musí zároveň unést i břemeno důkazní aby takovouto skutečnost byl schopen prokázat. K prokázání skutečnosti může dojít i v důsledku provedení důkazu znaleckým posudkem. Ten však nelze provést, pokud záloha za něj nebyla ve smyslu § 141 odst. 1 o.s.ř. složena. Ve svém důsledku by tedy neprovedením důkazu účastník řízení nemusel unést své důkazní břemeno. Soud si tedy musí posoudit, zda zájem (důkazní břemeno) je na straně žalobce nebo žalovaného.

Jak jsem již naznačil, mělo by dle dikce § 141 odst. 1 o.s.ř. nezaplacení zálohy způsobit neprovedení důkazu. O tomto následku pak musí být účastník řízení poučen. Není přitom podstatné, zda důkaz je nadbytečný či nikoliv, povinnost neprovedení jednoduše stíhá všechny důkazy s nesloženu zálohou. Pokud by tak soud aplikoval toto ustanovení doslovně

¹⁴⁰ Tamtéž

¹⁴¹ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 969.

¹⁴² KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ: *Znalecký posudek...*, s. 298 (poznámka pod čarou č. 6).

i v případě, kde jde o důkaz potřebný ke zjištění skutkového stavu, a následně ve věci rozhodl, byl by takovým jednáním soudu založen odvolací důvod dle § 205 odst. 2 psím b) o.s.ř.¹⁴³

Určité východisko lze nalézt v rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci (dále jen „VSO“), které stanoví, že nezaplacení zálohy znaleckého posudku nezakládá odvolací důvod a následně zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně a jeho vrácení k dalšímu projednání v případě, že „žalobkyně sice provedení důkazu...navrhla, **sama však způsobila, že tento důkaz nemohl být proveden, a po právu tedy nese důsledky svého pochybení.**“¹⁴⁴ Já osobně se k tomuto názoru VSO přikláním. Jestliže je sporné řízení determinováno zásadou projednací,¹⁴⁵ je pouze na uvážení účastníků řízení, aby soudu navrhli takové důkazy, které podpoří jejich argumentaci. Jestliže si tedy sami z vlastní vůle zavíní neprovedení důkazu, je to pouze jejich volba. Nebylo by vhodné chránit bezdůvodně jejich práva na úkor jiných účastníků. Jak stanoví samotné o.s.ř.: „soudy...dbají...aby práv nebylo zneužíváno.“¹⁴⁶ Z toho vyplývá, že účastník řízení, který nezaplatí zálohu, musí počítat s tím, že to pro něj může mít nelichotivé procesní následky, které mohou vyvrcholit až prohrou ve sporu.

Naproti tomu existuje judikát Nejvyššího soudu, podle kterého „nezaplatil-li účastník zálohu na náklady důkazu, k jejímuž složení byl usnesením soudu vyzván, není to samo o sobě důvodem k tomu, aby soud neprovedl důkaz, který je potřebný ke zjištění skutkového stavu věci. Ustanovení § 141 o. s. ř. soudu neumožňuje, aby jen z důvodu nezaplacení zálohy na náklady důkazu upustil od provedení důkazu, který nařídil a který je potřebný ke zjištění skutkového stavu věci.“ Soud pak může vymáhat zaplacení zálohy cestou výkonu rozhodnutí.¹⁴⁷ Podle názoru Nejvyššího soudu tak soud důkaz znaleckým posudkem provede, pokud je jediným důvodem bránícím jeho provedení zaplacení zálohy a zároveň je znalecký posudek potřebný ke zjištění skutkového stavu věci. Uvedený judikát však dle mého názoru není možné při stávající platné a účinné právní úpravě aplikovat. Jde o to, že do 30. 6. 2009 bylo uloženo povinnosti účastníku řízení složit zálohu pouze **fakultativní**, na uvážení soudu. S přijetím z. č. 7/2009 Sb. však vznikla účastníkům řízení **povinnost** složení zálohy dle předpokládané výše nákladů na důkaz. Jelikož bylo rozhodnutí Nejvyššího soudu vydáno před účinností této novely, jsou její závěry v tomto ohledu neaplikovatelné.

Pokud jde o lhůtu ke složení zálohy na důkaz, je nezbytné, aby došlo k zaplacení „nejpozději do vydání rozsudku soudu prvního stupně, má-li být navržený důkaz v tomto řízení

¹⁴³ Tamtéž, s. 298.

¹⁴⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19.5.2011 sp.zn. 4 Cmo 60/2011

¹⁴⁵ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 57.

¹⁴⁶ § 2 o.s.ř.

¹⁴⁷ R 58/2003 civ.

*proveden. Naopak nebyla-li záloha na náklady dokazování složena do té doby, je již zcela nerozhodné, zda (popřípadě že) byla zaplácena později.*¹⁴⁸

Institut zálohy je tak významným prvkem při provádění důkazu znaleckým posudkem a měla by mu být věnována i náležitá pozornost.

6.2. Provedení znaleckého posudku

Pro provádění důkazu platí, že tak zásadně činí pouze soud. Pouze soud totiž může důkazy provádět, rozhodovat o jejich neprovedení a prohlašovat dokazování za skončené. Důkazy je možno provádět buď při jednání, mimo jednání či dožádaným soudem. Vždy je však nezbytné umožnit účastníkům řízení přítomnost při jejich provádění. Co bylo v obecné míře řečeno o důkazech, platí zcela i pro důkaz znaleckým posudkem.¹⁴⁹

Je nutno zdůraznit, že znalecký posudek je považován především za ústní posudek. Znalec je tak povinen dostavit se k jednání a prezentovat zde svůj posudek, aby mu soud a účastníci řízení mohli případně klást otázky.¹⁵⁰ Soudy ovšem zpravidla ukládají znalcům, aby vypracovaly posudek písemně. Pokud k tomu dojde, je i tak soud povinen znalce vyslechnout.¹⁵¹ Může ovšem nastat i situace, kdy se soud zcela spokojí s písemným posudkem, resp. již nebude provádět výslech znalce.¹⁵² Tomu bude např. tehdy, pokud lze důvodně předpokládat, že nebudou vznášeny dotazy k doplnění nebo objasnění posudku.¹⁵³ Dále se zpravidla nebude vyžadovat výslech znalce, pokud půjde o znalecký důkaz krevní zkouškou nebo znalecký posudek o rozsahu poškození movitých nebo nemovitých věcí po prohlédnutí věcí znalcem.¹⁵⁴

V případě podání písemného znaleckého posudku je zapotřebí, aby byly splněny náležitosti, které na ně zákon klade. Dle § 13 ZnalZ a § 13 PrVyhl musí každý znalecký posudek splňovat tyto formální náležitosti:

- Nález (popis zkoumaného materiálu, jevů, souhrn skutečností, k nimž při úkonu přihlížel),
- Posudek (výčet otázek, na které má znalec odpovědět a samotné odpovědi),

¹⁴⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19.5.2011 sp.zn. 4 Cmo 60/2011

¹⁴⁹ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 248.

¹⁵⁰ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 243.

¹⁵¹ SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 453.

¹⁵² § 127 odst. 1 věta pátá.

¹⁵³ R 20/1980 civ.

¹⁵⁴ R 1/1975 civ., bod č. 4.

- Znaleckou doložku (označení seznamu, v němž je znalec zapsán; označení oboru, v němž je oprávněn podávat posudky; a číslo položky, pod kterou je úkon zapsán ve znaleckém deníku),
- Vlastnoruční podpis znalce,
- Otisk pečeti,
- Jednotlivé strany musí být očíslovány a
- Znalecký posudek musí být sešit; sešivací šňůra připevněna k poslední straně posudku a přetištěna znaleckou pečeti.

S informačním a technologickým pokrokem se objevila otázka, zda je možné podat znalecký posudek i elektronicky. Bohužel, za současné právní úpravy to možné není kvůli požadavku otisku razítka a vlastnoručního podpisu znalce. Elektronickou formu takového znaleckého posudku lze považovat za pouhou kopii, nikoliv originál.¹⁵⁵

Kromě výše uvedených formálních náležitostí, musí znalecký posudek obsahovat rovněž určité vlastnosti. Základní vlastností je jeho pravdivost, která je objektivní kategorií. Ačkoliv znalec podává v posudku svůj subjektivní názor (viz výše), soud tím, že využije takovýto posudek, jako podklad pro rozhodnutí, úsudek znalce objektivizuje a ten se pak stává objektivní pravdou v daném sporu.¹⁵⁶

Další vlastností je přesvědčivost znaleckého posudku, která je kategorií subjektivní. „V soudním řízení však jeho účastníci ve skutečnosti usilují nejen o dokazování objektivní pravdivosti výroku *p*, ale zároveň o přesvědčení soudu o jeho pravdivosti. Je tedy třeba rozlišovat skutečnost, že výrok *p* je objektivně pravdivý, a skutečnost, že soud jej subjektivně za pravdivý považuje.“¹⁵⁷ Soudce je tedy znalcem v rámci řízení přesvědčován o určité skutkové okolnosti.

Posledním základním znakem je přezkoumatelnost znaleckého posudku. Smysl přezkoumatelnosti tkví v tom, že je nezbytná kontrola metod použitých ve znaleckém posudku, zdali byly použity vhodné metody a zdali byly tyto vhodné metody i správně užity.¹⁵⁸

Jestliže tedy znalecký posudek obsahuje všechny shora uvedené náležitosti, je možné jej provést v civilním soudním řízení jako důkaz. V opačném případě je znalecký posudek určitým způsobem nedokonalý. Mluví se o tzv. vadách znaleckého posudku.¹⁵⁹ Vady

¹⁵⁵ DÖRFL: *Zákon o znalcích...*, s. 95.

¹⁵⁶ KŘÍSTEK: *Znalectví...*, s. 167-168.

¹⁵⁷ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 178.

¹⁵⁸ KŘÍSTEK: *Znalectví...*, s. 168- 169.

¹⁵⁹ BRADÁČ, Albert a kol. *Soudní znalectví*. Brno: Akademické Nakladatelství CERM, s.r.o., 2010, s. 125.

znaleckých posudků se mohou týkat jak formálních nedostatků, tak i metodických vad. V důsledku těchto vad je poté soud povinen aplikovat postup uvedený v § 127 odst. 2 o.s.ř. – tj. požádá znalce o vysvětlení, případně nechá znalecký posudek přezkoumat jiným znalcem.¹⁶⁰

Pokud jde o bližší určení vad znaleckého posudku, tak formální nedostatky vznikají v nedodržení formálních náležitostí, které již byly zmíněny. Jako další případ formálních nedostatků je možné uvést případ, kdy posudek vypracoval znalec z jiného oboru, než v kterém je oprávněn podávat posudky; příp. kdy je za posudek znaleckého ústavu vydáván posudek jednotlivého znalce, opatřený jeho pečeti namísto pečeti znaleckého ústavu.¹⁶¹

Metodické vady mají nejčastěji svou příčinu v použité metodě. Jelikož se ve své práci detailněji nezaobírám jednotlivými metodami, které znalci při vypracování svých znaleckých posudků používají, uvedu pouze demonstrativní výčet případů, které zde spadají. Znalecký posudek bude trpět těmito vadami, pokud: znalec nepřihlédl ke všem důležitým skutečnostem, zkoumání materiálu neodpovídalo vědeckým požadavkům, posudek je nejasný (trpí vnitřními rozpory, není přesvědčivě odůvodněn), posudek je neúplný (odpovědi na položené otázky jsou neúplné), znalec se zabývá i právním řešením, atd.¹⁶²

6.2.1. Provádění znaleckých posudků při ohledání na místě

Velmi rád bych poukázal také na problematiku provádění znaleckých posudků při ohledání na místě. Jak uvádí Svoboda na svém příkladu – „*Stavební firma žaluje vlastníka nemovitosti, kterou opravila, o zaplacení ceny za odvedené dílo. Žalovaný se ale brání tím, že opravy byly provedeny nekvalitně a uplatňuje slevu z ceny provedeného díla.*“¹⁶³ Dle dikce zákona by měl soud přistoupit k místnímu šetření, dle § 130 odst. 2 o.s.ř., aby zjistil stav rodinného domu a kvalitu provedených prací. Soud však v praxi namísto toho, protože není schopen zachytit všechny pro znalce podstatné informace – není nadán znalcovou odborností, nezřídka kdy ustanoví znalce a uloží mu ocenění hodnoty a kvality provedených prací. Tím pádem znalec musí provést vlastní šetření ke zjištění skutkového stavu. Ve svém důsledku tak znalec bude vycházet nejen z obsahu spisu, ale také z vlastních skutkových poznatků načerpaných mimoprocesním ohledáním bez asistence soudu, čímž dojde k porušení zásady,

¹⁶⁰ § 127 odst. 2 o.s.ř.

¹⁶¹ BRADÁČ: *Soudní znalectví...*, s. 125.

¹⁶² Tamtéž

¹⁶³ SVOBODA: *Dokazování...*, s. 83.

že pouze soud hodnotí, zajišťuje a provádí důkaz.¹⁶⁴ Je totiž pravdou, že pokud má být ohledání stavby provedeno jako důkaz ve smyslu § 130 o.s.ř., tak je nezbytná účast znalce v těch případech, kde by bez jeho odborných znalostí nemohly být zjištěny všechny skutečnosti důležité pro ocenění nemovité věci.¹⁶⁵ Tato účast však neznamená, že znalec bude důkaz rovněž provádět. Od toho je zde pouze a jedině soud.¹⁶⁶

V neposlední řadě je nutno poukázat na právo účastníka řízení, který musí být, dle § 130 odst. 2 o.s.ř., k místnímu šetření předvolán. Samotné předvolání ovšem není dostatečné, neboť účastník řízení musí mít faktickou možnost se přímo místního šetření účastnit. Pokud by mu tato možnost byla odepřena nebo jakkoliv znemožněna, jednalo by se o vadu řízení, kterou již není možné následně zhojit ani jeho možností vyjádřit se k samotnému znaleckému posudku. Takovým postupem by totiž došlo k porušení zákazu libovůle dle čl. 2 odst. 2 LZPS a k zásahu do jeho práv na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. LZPS.¹⁶⁷

V této souvislosti vyvstává i poměrně zásadní otázka, zda může znalec vycházet čistě jen ze znaleckého úkolu a nemůže zahrnout do svého znaleckého posudku i skutečnosti, které se zjištěním skutkového stavu sice souvisí, ale nebyly vymezeny ve znaleckém úkolu. ZnalZ ani o.s.ř. tuto problematiku nijak neřeší. Pro inspiraci lze odkázat na § 301 odst. 3 estonského občanského soudního řádu (dále jen „EOSŘ“), dle kterého znalec může do posudku zahrnout i důležitou okolnost, na kterou nebyla soudem položena otázka. Domnívám se, že k podobnému závěru by měla dospět i doktrína a judikatura v naší zemi. Jestliže znalec při zpracovávání znaleckého posudku zjistí důležitou okolnost, která může mít vliv na skutkové posouzení věci, měl by ji ve svém znaleckém posudku uvést a je poté na posouzení soudu, zda je tato skutečnost opravdu významná.

6.3. Hodnocení znaleckého posudku

Hodnocení důkazů je možné charakterizovat jako poslední fázi dokazování (viz. kapitola č. 6). Hodnocení důkazů je „*složitý myšlenkový postup, jehož podstatou jsou jednak dílčí, jednak komplexní závěry soudce o věrohodnosti zpráv získaných provedením důkazů...*“¹⁶⁸ Sice není vyloučeno, aby si i účastník řízení sám pro sebe důkazy hodnotil,

¹⁶⁴ Tamtéž

¹⁶⁵ R 1/1981 civ., bod 9. písm. d).

¹⁶⁶ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 908.

¹⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2008 sp. zn. I. ÚS 1012/07

¹⁶⁸ DRÁPAL: *Občanský soudní řád I...*, s. 915.

avšak pro rozhodnutí ve věci je relevantní pouze hodnocení důkazů soudem.¹⁶⁹ Úpravu hodnocení důkazů lze nalézt v § 132 o.s.ř.: „*Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti...*“ Jedná se o projev zásady volného hodnocení důkazů, která se však dotýká pouze hodnocení pravdivosti (věrohodnosti) důkazu. Jde tedy o to, jaké poznatky soud z důkazu získal. Pokud jde o případy závažnosti důkazu (relevance z hlediska uplatňovaného práva) či zákonnosti důkazu (zákonný postup při získání důkazu), musí soud tyto okolnosti posoudit dle zákona a nikoliv aplikovat zásadu volného hodnocení důkazu.¹⁷⁰

Z hlediska aplikace zásady volného hodnocení důkazů vyplývá, že se tato zásada uplatní na všechny důkazy, resp. důkazní prostředky. Sama Winterová uvádí, že: „*I znalecký posudek musí soud volně zhodnotit v souvislosti s ostatními provedenými důkazy a z hlediska jeho vnitřní logiky, dobrat se vysvětlení dalšími otázkami znalci a v případě pochybností nebo rozporů nařídít přezkoumání znaleckého posudku jiným znalcem.*“¹⁷¹ Jestliže tedy soud musí zhodnotit znalecký posudek, je otázkou, co všechno je nezbytné ze strany soudu zkoumat, resp. hodnotit. Dle názoru Ústavního soudu je třeba hodnotit „*celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce....Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku a slepě důvěřovat závěrům znalce by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazu soudem podle jeho vnitřního přesvědčení...a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat.*“¹⁷² Ústavní soud tak klade na obecný soud spoustu požadavků, které je povinen hodnotit. Je otázkou jaké následky by mělo, pokud by obecný soud nezhodnotil byť jen jedno z výše uvedených kritérií. Zda by již tato okolnost mohla sama o sobě vyvolat takovou vadu řízení, která by vedla k zásadnímu pochybení soudu prvního stupně a naplnění odvolacího důvodu § 205 odst. 2 písm. g). Domnívám se, že je nezbytné vyvozovat závěry vždy z konkrétních případů, zda taková okolnost mohla mít vliv na celkový obraz hodnocení znaleckého posudku či nikoliv.

V čem se ale plně shodují s názorem Ústavního soudu, je myšlenka kontroly věcné správnosti znaleckého posudku. Ačkoliv soud není oprávněn přezkoumávat odborné závěry

¹⁶⁹ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 249.

¹⁷⁰ Tamtéž

¹⁷¹ Tamtéž

¹⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2007 sp. zn. III. ÚS 299/06

znalce, nemůže se s těmito závěry bez dalšího ztotožnit. Měl by se tedy zaměřit na „přesvědčivost posudku co do jeho úplnosti ve vztahu k zadání, logickému odůvodnění a souladu s ostatními provedenými důkazy.“¹⁷³

6.3.1. Rozpor mezi znaleckým posudkem a dalším důkazem

Jak již vyplývá ze samotné definice § 132 o.s.ř., je soud povinen hodnotit důkazy nejen jednotlivě, ale i ve vzájemných souvislostech. Aplikováno na tento případ, jde o jakýsi soulad znaleckého posudku spolu s ostatními důkazy. Je nutno dodat, že obecně nelze přebírat závěry znaleckého posudku bez dalšího, ale je třeba je v případě potřeby ověřit i jinými důkazy (např. u existence pochybnosti o správnosti znaleckého posudku).¹⁷⁴ Pokud by nastal rozpor mezi znaleckým posudkem a dalším důkazem, je možné tuto problematiku rozdělit na dva základní okruhy: 1. rozpor mezi dvěma znaleckými posudky, 2. rozpor mezi znaleckým posudkem a jiným důkazem.

V případě rozporu mezi dvěma znaleckými posudky má soud hned několik možností. Soud může oba znalce požádat o vysvětlení ve smyslu § 127 odst. 2 o.s.ř. Kromě toho může oba požádat, aby „posudek doplnili nebo jinak odstranili jeho nedostatky, popřípadě aby vypracovali nový posudek.“¹⁷⁵

Soud se může také rozhodnout pro to, že využije ve svém rozhodnutí závěry pouze jednoho ze znaleckých posudků, a druhý z nich neužije. Primárně je nutno uvést, že soudu v takovémto postupu nic nebrání (v důsledku uplatnění zásady volného hodnocení důkazů). Je však nezbytné, aby toto své rozhodnutí, resp. tuto volbu náležitě odůvodnil. V takovém případě je možné odkázat na rozsudek Nejvyššího soudu (R 45/1984 civ.), podle kterého, jestliže existují dva znalecké posudky s rozdílnými závěry o stejné otázce, „*musí ich (súd) zhodnotiť v tom zmysle, ktorý z nich a z akých dôvodov vezme za podklad svojho rozhodnutia a z akých dôvodov nevychádza zo záveru druhého znaleckého posudku; pre túto úvahu je potrebné vypočít' obidvoch znalcov.*“¹⁷⁶

Poslední variantou je, že soud může požádat jiného znalce o podání revizního znaleckého posudku ve smyslu § 127 odst. 2, příp. odst. 3 o.s.ř. Této otázce již byla věnována podkapitola č. 4.2.

¹⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 3 Cdon 385/96

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. Cdon 24/94

¹⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2414/2008

¹⁷⁶ R 45/1984 civ.

Dále bych rád zmínil, že v případě, že by nastal rozpor mezi znaleckým posudkem a revizním znaleckým posudkem, dovodila již judikatura Nejvyššího soudu určitý doporučující postup pro soudy. Primárně by měl tedy soud za takovéto situace vycházet z revizního znaleckého posudku, protože ten byl vypracován „za účelem odstranění rozporů a nejasností v původním znaleckém posudku.“¹⁷⁷ Pokud by se však odvolacímu soudu zdál revizní znalecký posudek v rozporu s provedenými důkazy či nepřesvědčivý, měl by soud postupovat v souladu s judikátem R 45/1984 civ.¹⁷⁸

V případě rozporu mezi znaleckým posudkem a jiným důkazem je nutno zdůraznit zásadu volného hodnocení důkazů, ze které vyplývá, že úvaha o hodnocení důkazu je zcela ponechána soudu. Zákon tedy sám nemůže stanovit důkazní sílu jednotlivých důkazních prostředků (výjimkou je snad jen § 133b a § 134 o.s.ř.).¹⁷⁹ Všechny důkazní prostředky tedy mají teoreticky stejnou váhu a záleží vždy na konkrétních skutkových okolnostech řízení, které způsobí, že některé důkazní prostředky budou mít pro soud větší/menší váhu. V návaznosti na znalecký posudek lze tedy říci, že primárně není možné jej jako důkazní prostředek upřednostňovat na úkor jiného. Judikatura již dovodila, že takovouto výjimečnou pozici nemá ani posudek podaný lékařskou fakultou.¹⁸⁰ Nelze ani vyloučit situaci, kdy bude mít pro soud větší váhu jiný důkazní prostředek než podaný znalecký posudek, např. odborné vyjádření.¹⁸¹ Soud by tak měl posoudit konkrétní skutkové okolnosti a posoudit, který důkazní prostředek využije/nevyžije pro rozhodnutí ve věci samé. Znovu připomínám, že by takové rozhodnutí mělo být přesvědčivě odůvodněno ve smyslu § 157 odst. 2 o.s.ř.

Je tedy možné uzavřít, že vzhledem k zásadě volného hodnocení důkazů a judikatuře soudů, je soud povinen si vyřešit kolizi mezi důkazy a na základě specifických okolností každého případu rozhodnout, zda ve svém rozhodnutí více zohlední ten či onen důkaz.

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3631/2011

¹⁷⁸ Tamtéž

¹⁷⁹ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 77.

¹⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2.3.1929, sp. zn. Zm I 86/29

¹⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1619/96

7. Důkaz znaleckým posudkem a nesporná řízení

Nesporná řízení by bylo možno charakterizovat jako formu nalézacího řízení odlišnou od řízení sporných.¹⁸² Nejčastěji bývají vymezována právě ve srovnání se spornými řízeními. Kupříkladu, jak je pro sporná řízení typická zásada projednací, tak je pro nesporná řízení určující zásada vyšetřovací. Zásada vyšetřovací spočívá v tom, že „*předmět dokazování i způsob, jímž bude provedeno, určuje přímo soud.*“¹⁸³ Nejen v důsledku projevu této zásady je pak pro nesporná řízení typické, že se zde široce uplatňuje princip oficiality, účastníci řízení mají omezenou možnost dispozice s předmětem řízení, neuplatňuje se zásada koncentrace řízení a naopak zde dochází k uplatnění tzv. úplné apelace.¹⁸⁴ Z hlediska využití znaleckého posudku to má především ty dopady, že v důsledku uplatnění zásady vyšetřovací nemají účastníci řízení v řízení břemena tvrzení a břemena důkazní, která by měli unést, jelikož je soud povinen sám, z vlastní iniciativy, vyhledat všechny rozhodné skutečnosti, je-li to objektivně v jeho silách.¹⁸⁵ Respektive, účastník řízení nemůže být na újmu, že nesplnil povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Na druhou stranu, soud nemá povinnost pátrat po důkazech donekonečna.¹⁸⁶ Jde tedy o to, že účastník řízení může sám navrhnout soudu provedení důkazu znaleckým posudkem, ale i kdyby tak neučil a zároveň bylo zapotřebí vyřešit odbornou otázku, soud by stejně musel znalce ustanovit. V důsledku neexistence koncentrace řízení navíc soud není vázán žádným časovým milníkem, do kdy by měl být důkazní prostředek znaleckým posudkem navržen. Nehledě na to, že bude možné znalecký posudek navrhnout a provést i v rámci odvolacího řízení, jelikož princip úplné apelace připouští i v něm nové důkazy (tzv. *nova*).¹⁸⁷

Se znaleckým posudkem v nesporných řízeních úzce souvisí pojem tzv. vrchních dobrozdání. Jednoduše řečeno se jedná o revizní zkoušku vylučovací krevní zkoušky v řízení o určení a popření otcovství.¹⁸⁸ V souvislosti s vědeckým posunem se začalo vrchní dobrozdání využívat nejen u znaleckých posudků hematologických či provádějících vyšetření HLA skupinových typů bílých krvinek,¹⁸⁹ ale i u testů DNA. Zde platí, že je nutno vždy přistoupit k vrchnímu dobrozdání, případně provést znovu celý test DNA, pokud není možné

¹⁸² WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO*..., s. 39.

¹⁸³ HENDRYCH: *Právní slovník*..., s. 1368.

¹⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb.

¹⁸⁵ SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck. 2015, s. 40.

¹⁸⁶ Tamtéž; Nález Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2005 sp. zn. I.ÚS 593/04

¹⁸⁷ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO*..., s. 421.

¹⁸⁸ Tamtéž

¹⁸⁹ R 20/1980 civ.

„**naprosto spolehlivě vyloučit**, že nedošlo k záměně osob při odběru vzorků biologického materiálu nebo k záměně vzorků při provádění izolace DNA.“¹⁹⁰

Kromě vrchního dobrozdání bývají znalecké posudky často využívány i v řízeních o pozůstalosti, v řízeních ve věcech obchodního rejstříku a v řízeních péče soudu o nezletilé.¹⁹¹

Z hlediska platné a účinné právní úpravy jsou nesporná řízení zařazena v ZŘS. Ten se stal účinným od 1. 1. 2014 a *de facto* vyňal všechna nesporná řízení a jiná řízení definována třetí definicí účastenství z o.s.ř.¹⁹² Kromě nesporných řízení obsahuje ZŘS i některá sporná řízení, pro která ovšem platí určité výjimky z pravidel pro vymezení sporného řízení (např. řízení o rozvod manželství).¹⁹³ Pro všechna řízení podle ZŘS tak užívám ve své práci zkratku „zvláštní řízení.“ Ačkoliv tedy o.s.ř. obsahoval jak sporná, tak nesporná řízení, bylo dle názoru zákonodárce nutné rozdělit tato řízení nejen z důvodů rekodifikace soukromého práva, ale i vzhledem k rozdílnosti řízení, historickým souvislostem a právní úpravě evropských států (především Německé a Rakouské).¹⁹⁴

Na závěr bych rád zmínil vzájemnou působnost mezi o.s.ř. a ZŘS. Ta je upravena v § 1 odst. 2 a 3 ZŘS. Základním pravidlem je, že pokud nestanoví ZŘS jinak, užije se o.s.ř.; jde tedy o projev tzv. obecné subsidiarity.¹⁹⁵ Kromě toho obsahuje ZŘS i tzv. zbytkovou subsidiaritu, kdy nevyplývá-li z jednotlivých ustanovení ZŘS jinak, užijí se ustanovení o.s.ř. vedle nich. Je tomu především v případě, kdy je institut komplexně upraven v o.s.ř. a ZŘS obsahuje určité výjimky, specifika tohoto institutu v závislosti na řízeních obsažených v ZŘS.¹⁹⁶

¹⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. 21 Cdo 693/2010

¹⁹¹ KRÍSTEK: *Znalectví...*, s. 69

¹⁹² Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb.

¹⁹³ Tamtéž

¹⁹⁴ Tamtéž

¹⁹⁵ SVOBODA: *Zákon o zvláštních...*, s. 3

¹⁹⁶ Tamtéž

8. Důkaz znaleckým posudkem a zajišťovací, insolvenční a vykonávací řízení

Jak již bylo nastíněno v úvodu, zahrnuje pojem soudní civilní řízení rovněž řízení zajišťovací, vykonávací a insolvenční.

Zajišťovací řízení by bylo možné definovat jako řízení, které „slouží k předběžnému zajištění práva nebo jeho výkonu v případě jeho ohrožení.“¹⁹⁷ V tomto druhu řízení však k využití znaleckého posudku téměř vůbec nedochází. Je to zejména v důsledku specifik řízení, a proto se právní úprava znaleckým posudkem explicitně nezabývá. Významnější roli hraje znalecký posudek až ve vykonávacím řízení a insolvenčním řízení.

Dalším druhem je vykonávací řízení, které „sleduje realizaci toho, co bylo shledáno právem v případě, že nedošlo k dobrovolnému plnění.“¹⁹⁸ Toto řízení má v současné době dvě formy: první z nich probíhá od počátku až do konce výlučně před soudem a je upravena v části šesté o.s.ř. Druhá z nich spočívá v tom, že soud nařídí exekuci a jejím provedením pověří soudního exekutora, který byl zvolen oprávněným. Právní úprava této formy je obsažena v z. č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), (dále jen „EŘ“).¹⁹⁹ V případě soudního výkonu rozhodnutí hraje znalecký posudek důležitou roli hned v několika případech: postižení jiných majetkových práv,²⁰⁰ prodej movitých a nemovitých věcí,²⁰¹ postižení závodu²⁰² a rozdělení společné věci.²⁰³ Ve všech těchto případech, kromě rozdělení společné věci, je smysl znaleckého posudku naprosto stejný – vždy jde o ocenění určité věci. Pouze u rozdělení společné věci nepůjde o ocenění věci, ale o vytyčení přesné hranice mezi pozemky. Lze tedy dodat, že znalec je využíván v této formě vykonávacího řízení z většiny případů k ocenění majetku povinného. Další formou vykonávacího řízení je exekuční řízení, které je upraveno zejména exekučním řádem. Hned na úvod se sluší uvést, že exekuční řád exekutorovi umožňuje, aby mohl vedle výkonu své funkce vykonávat rovněž i funkci znalce.²⁰⁴ Znalec může hrát určitou roli i při kárném obvinění exekutora, exekutorského kandidáta, či exekutorského koncipienta.²⁰⁵ Znalecký

¹⁹⁷ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO*..., s. 41

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 39

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 40.

²⁰⁰ § 320 odst. 2 o.s.ř.; 320 ab odst. 2 o.s.ř.

²⁰¹ 328 odst. 2 o.s.ř.; 336 odst. 1 i 2 o.s.ř.

²⁰² 338mb odst. 1 o.s.ř.

²⁰³ 349 odst. 2 o.s.ř.

²⁰⁴ § 3 odst. 2 EŘ

²⁰⁵ Srov. § 118 odst. 2 EŘ

posudek pak nachází své využití především ve fázi tzv. generálního inhibitoria. Dle ustanovení § 44a odst. 4 EŘ může povinný zpeněžit svůj majetek za účelem úhrady vymáhané pohledávky (za splnění dalších zákonných podmínek), a právě výši takového majetku určí znalec ve svém posudku. Znalce zásadně ustanoví sám exekutor a znalec ve svém posudku provádí zjištění ceny obvyklé ve smyslu § 2 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku.²⁰⁶ Smysl a účel využití znaleckých posudků je tak do jisté míry obdobný soudnímu výkonu rozhodnutí.

Na závěr bych rád uvedl pár slov k insolvenčnímu řízení, které je upraveno InsZák účinným od 1. 1. 2008. Insolvenční řízení je možno považovat za specifický, samostatný typ civilního řízení, které zahrnuje jak prvky nalézacího, tak vykonávacího řízení.²⁰⁷ Vztah mezi InsZák a o.s.ř. i ZŘS lze nalézt v § 7 InsZák, podle kterého se použije pro insolvenční řízení a incidenční spory přiměřeně o.s.ř. týkající se sporného řízení, a není-li to možné tak ZŘS, jestliže nestanoví InsZák jinak nebo pokud to není v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení. Poněkud specifický je vztah u výkonu rozhodnutí nebo exekuce, neboť se tato ustanovení o nich využijí, pouze pokud na ně InsZák odkazuje.²⁰⁸

Z hlediska využití znaleckého posudku je nutno tento institut zdůraznit zejména u ocenění majetkové podstaty, které je upraveno v § 153 a § 219 InsZák. Znalecké ocenění se doporučuje vždy u nemovitostí či uměleckých předmětů, tedy věcí, které nejsou předmětem běžné obchodní činnosti dlužníka.²⁰⁹

Z výše uvedeného vyplývá, že právní úprava počítá s využíváním znaleckého posudku jak ve vykonávacím tak i v insolvenčním řízení. V obou těchto řízeních je role znalců soustředěna především na oceňování majetku, resp. majetkové podstaty. V tomto ohledu jsou znalecké posudky zcela nezastupitelné a nenahraditelné jiným důkazním prostředkem, což indikuje jejich důležitost a význam pro řízení.

²⁰⁶ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád, Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 274

²⁰⁷ WINTEROVÁ: *CIVILNÍ PRÁVO...*, s. 40.

²⁰⁸ § 7 IZ

²⁰⁹ KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 468.

9. Estonská právní úprava důkazu znaleckým posudkem

Základním právním dokumentem v Estonském právním řádu upravující řízení před soudem v soukromoprávních věcech je Estonský občanský soudní řád (dále jen „EOSŘ“).²¹⁰ Tento zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2006 a úpravu znalců lze nalézt především v kapitole 32 (§ 293 – § 305) příhodně nazvanou „Expert Opinion.“ Na rozdíl od české právní úpravy je právní úprava znalců obsažena primárně v EOSŘ (případně dalších procesních předpisech). Neexistuje zde, ale žádný speciální zákon upravující materii znalecké činnosti jako je v českém právním prostředí ZnalZ a PrVyhl.

EOSŘ je rozdělen celkem do patnácti částí a jako procesní předpis obsahuje kompletní úpravu nalézacího řízení. Obdobně jako v českém právním řádu, tak i zde, sporná řízení (proceedings based on an action)²¹¹ jsou postavena na zásadě dispoziční²¹² a zásadě projednací.²¹³ Nesporná řízení (proceedings based on petition)²¹⁴ pak jsou určována především zásadou oficiality²¹⁵ a zásadou vyšetřovací.²¹⁶ Pro obě řízení zároveň dále platí celé řada zásad jako např. zásada rovnosti²¹⁷ nebo zásada volného hodnocení důkazů.²¹⁸ Jak již bylo uvedeno, je EOSŘ rozdělen do několika částí, kdy celá část pátá je věnována pouze Důkazům (Evidences). Zákon zde explicitně uvádí demonstrativní výčet prostředků, které považuje za důkazy, mimo jiné zde řadí i znalecký posudek.²¹⁹

Nyní bych rád uvedl pár odlišností mezi českou a estonskou právní úpravou.

Obdobně jako v českém právním řádu, jmenuje soud znalce, pokud je zapotřebí vyřešit otázku, která si vyžaduje odborných znalostí. Na rozdíl od české právní úpravy je explicitně stanoveno, že soud může jmenovat znalce na právo (mimo Estonského), mezinárodního práva nebo angloamerického práva.

EOSŘ zná celkem pět kategorií osob, které mohou podat znalecký posudek: soudní expert (forensic expert), státní znalecký ústav (state forensic institution), úředně certifikovaný znalec (officially certified expert), jiná osoba s odbornými znalostmi (another person with specific expertise) a osoba mající nezbytné znalosti a zkušenosti (person who possess

²¹⁰ § 1 EOSŘ

²¹¹ § 4 odst. 1 EOSŘ

²¹² Srov. § 4 odst. 1 a 2 EOSŘ

²¹³ § 5 odst. 1 EOSŘ, § 230 odst. 1 a odst. 2 EOSŘ

²¹⁴ § 475 EOSŘ

²¹⁵ § 4 odst. 1 EOSŘ

²¹⁶ § 5 odst. 3 EOSŘ

²¹⁷ § 7 EOSŘ

²¹⁸ § 232 odst. 1 a odst. 2 EOSŘ

²¹⁹ § 229 odst. 2 EOSŘ

necessary knowledge and experience). První tři výše zmíněné kategorie jsou pak dále rozpracovány Soudním vyšetřovacím zákonem (Forensic Examination Act), který stanoví především kvalifikační podmínky pro tyto osoby, jejich práva a povinnosti.²²⁰ Ze všech těchto osob má soud přednostně využívat úředně certifikovaného znalce.²²¹

V případě jmenování státního znaleckého ústavu soud ponechá určení konkrétního znalce, který bude posudek zpracovávat, přímo na této instituci.²²² Jen pro srovnání s českou právní úpravou, obdobu lze nalézt v případě, pokud soud jmenuje znalecký ústav ve smyslu § 22 ZnalZ., tak i zde si znalecký ústav určí, kdo bude znalecký posudek zpracovávat; zpravidla se bude jednat o zaměstnance takového ústavu.²²³

Znalecký posudek podaný účastníkem řízení nemá v řízení váhu znaleckého posudku, ale hledí se na něj jako na důkaz listinou. Jedná se tedy o obdobu toho, co platilo v o.s.ř. do přijetí novely č. 218/2011 Sb.²²⁴

Pokud jde o práva a povinnosti znalce za řízení, ty jsou obdobné těm, které stanoví o.s.ř., příp. ZnalZ. Za zmínku stojí snad jen to, že v případě, že se znalec rozhodne využít pomoc asistenta (konzultanta), musí soudu uvést jeho jméno a rozsah asistence. Není však povinen toto uvádět, pokud byla asistence pouze malé důležitosti (minor importance). Naproti tomu § 10 odst. 2 ZnalZ stanoví, že znalec musí uvést konzultanta v posudku za každého stavu. Rozsah práce je tedy z tohoto pohledu naprosto nedůležitý.

Oproti české právní úpravě je znalecký posudek podáván primárně písemně. Pouze pokud soud nařídí, může být proveden ústně, příp. i v jiné formě se souhlasem znalce. EOSŘ nestanoví žádné formální náležitosti na takový znalecký posudek. Je jen nezbytné, aby obsahoval detailní popis vyšetření, výsledek vyšetření a odůvodněné odpovědi na otázky soudu.²²⁵

Dalším zajímavým ustanovením je, že pokud znalec v průběhu vypracování posudku narazí na důležitou okolnost, na kterou však nebyla položena otázka, **může** ji do posudku zahrnout.²²⁶ Jinými slovy se mu zde dává možnost odpovídat i na otázky, resp. zjišťovat skutkové okolnosti, které sice po něm nebyly požadovány, ale mají s otázkou úzkou spojitost. O situaci v českém právním řádu v dané problematice odkazují na podkapitolu č. 6.2.1.

²²⁰ Forensic Examination Act, RT I 2001, 53, 309, Dostupné z: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013102/consolide>

²²¹ § 294 odst. 1 EOSŘ

²²² § 294 odst. 6 EOSŘ

²²³ DÖRFL: *Zákon o znalcích...*, s. 145

²²⁴ § 293 odst. 1 a 2 EOSŘ

²²⁵ § 301 odst. 1 EOSŘ

²²⁶ § 301 odst. 3 EOSŘ

Poněkud zvláště je vyřešena otázka podání revizního znaleckého posudku. Ustanovení § 304 EOSŘ zná dva možné instituty, prvním je opětovný znalecký posudek (reassessment) a druhým je nový znalecký posudek (further expert assessment). Opětovný znalecký posudek se podává v případě, že byl znalecký posudek význačný, protichůdný nebo nedostatečný a nemůže být opraven následnými otázkami. Takovýto znalecký posudek může podat jak jiný znalec, tak i ten, který podal onen prvotní. Nový znalecký posudek se podává v případě, že znalec není schopen odpovědět na otázky soudu ani v posudku, ani při výslechu soudem. Takovýto posudek pak může opět podat jiný znalec nebo i ten, který podal „nekvalitní posudek“.²²⁷ Na základě shora uvedeného se domnívám, že EOSŘ nezná úpravu tzv. revizního znaleckého posudku, tak jak ji zná § 127 odst. 2 a 3 o.s.ř. Výslovně se hovoří pouze o možnosti dalšího, resp. nového znaleckého posudku, který může podat i osoba, která vypracovávala prvotní posudek. To ovšem u revizního znaleckého posudku není možné, jelikož by znalec *de facto* přezkoumával své vlastní odborné závěry. Ustanovení § 304 EOSŘ se tak snaží tento nedostatek vyvážit pomocí jiných právních nástrojů.

Obdobně tak je tomu i v české právní úpravě, kdy v řízení o určení otcovství má účastník řízení povinnost podrobit se krevní zkoušce. Pokud ji účastník řízení poruší, soud jej zaváže k tomu, aby tuto povinnost splnil. Pokud však účastník řízení odmítá toto vyšetření opakovaně a bez dobrého důvodu, soud je nadán pravomocí nechat takového účastníka řízení uvěznit, aby umožnil znalci provést vyšetření. Při takovém vyšetření navíc mohou být přítomni i příslušníci Policie, je-li to nezbytné.²²⁸ Ve srovnání s úpravou v ZŘS a podpůrně i v o.s.ř. může sice soud využít institutu předvedení či pořádkové pokuty ve smyslu § 52 a 53 o.s.ř., pokud se účastník řízení odmítá dostavit k vyšetření, není však nadán pravomocí takovou osobu „uvěznit“.

Na závěr bych ještě rád zmínil využití znaleckého posudku, který již byl podán v jiném řízení. Dle § 293 odst. 3 EOSŘ je možné, aby soud, pokud potřebuje vyřešit odbornou otázku, odkázal na znalecký posudek podaný v jiném řízení, pokud to značně zjednodušuje řízení (otázka rychlosti řízení) a soud je zároveň přesvědčen, že je schopen zhodnotit znalecký posudek do té míry, že není zapotřebí ustanovit znalce v daném řízení. Soud má možnost v takovém případě zaslat znalci doplňující otázky, příp. jej předvolat k výslechu.²²⁹ Ve srovnání s českou právní úpravou, je podle Nejvyššího soudu podobný přístup sice možný, ale takový znalecký posudek již není nadále znaleckým posudkem. Již ze zprávy Nejvyššího

²²⁷ § 304 EOSŘ

²²⁸ § 300 EOSŘ

²²⁹ § 293 odst. 3 EOSŘ

soudu Cpj 35/78 vyplývá, že znalecké posudky obsažené v trestních spisech lze provést v občanském soudním řízení „pouze“ v souladu s § 129 odst. 1 o.s.ř.²³⁰ Takovýto důkaz je tedy nutno považovat za důkaz listinnou, nikoli za znalecký posudek. Na tento postoj pak navázala i samotná judikatura Nejvyššího soudu.²³¹

²³⁰ R 22/1979 civ.

²³¹ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2398/2009; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 3 Cdon 385/96

10. Závěr

Ve své diplomové práci s názvem „*Důkaz znaleckým posudkem v civilním řízení*“ jsem si stanovil několik výzkumných otázek, které jsem se v průběhu práce pokoušel zodpovědět. Některé své závěry a dosažené výsledky považuji za poměrně zdařilé, jiné pouze za uspokojivé.

První výzkumná otázka se týkala historického vývoje důkazu znaleckým posudkem. Dle mého soudu, by měl historický vývoj jakéhokoliv institutu poskytnout alespoň základní informace o genezi a o jeho proměnách v čase, aby i čtenář práce lépe chápal důvody a příčiny, které vedly ke vzniku současné právní úpravy. Domnívám se, že tento úkol se mi v práci podařilo splnit. Snažil jsem se zdůraznit všechny důležité změny, kterými si znalecký posudek v průběhu času prošel. Přiznávám, že jisté problémy jsem měl s vývojem znalecké činnosti v období římské říše a středověku, neboť autorů, kteří se touto problematikou zabývají, je velmi poskrovnu. Avšak i s těmito problémy jsem se do jisté míry vypořádal.

Další výzkumná otázka se týkala osoby znalce. Ve své práci jsem vyšel z definice profesora Hory, jejíž jednotlivé části jsem podrobil detailní analýze. Mým cílem bylo především vymezit osobu znalce vůči ostatním procesním subjektům, určit jeho specifika a charakteristické rysy. Domnívám se, že všechny tyto body se mi podařilo v práci ozřejmit. Dále jsem přidal i legální vymezení znalce, resp. znaleckého ústavu a znalce ad hoc ve ZnalZ a PrVyhl.

Hlavní výzkumná otázka se týkala důkazu znaleckým posudkem v civilním soudním řízení a jeho úpravy v jednotlivých fázích dokazování. Z počátku jsem se zaměřil na vymezení pojmu dokazování a důkazu, resp. důkazního prostředku a následně jsem aplikoval obecné závěry na případ znaleckého posudku. Dále jsem na jednotlivých fázích dokazování ilustroval „vývoj“ důkazu znaleckým posudkem. Všechny tyto fáze byly vymezeny v rámci sporného řízení, resp. o.s.ř. Kromě toho jsem zmínil i důležitost a právní základ důkazu znaleckým posudkem v ostatních civilních soudních řízeních. V neposlední řadě jsem definoval pojem odborného vyjádření a vymezil jej vůči znaleckému posudku. Jsem toho názoru, že se mi problematika důkazu znaleckým posudkem podařila poměrně dobře obsáhnout. V případě rigorózní nebo disertační práce bych se ovšem chtěl ještě více zaměřit na problematiku hodnocení znaleckého posudku, neboť ta zasluhuje ještě podrobnější a detailnější analýzy.

Poslední výzkumná otázka byla zaměřena na rozdíly české a estonské právní úpravy důkazu znaleckým posudkem. Ačkoliv to není z rozsahu kapitoly č. 9 tak patrné (jen cca tři strany z celkového počtu), bylo pro mě zodpovězení této otázky nejvíce náročné. Šlo o to, abych v práci provedl komparaci české a estonské právní úpravy, což předpokládalo perfektní znalost a orientaci v obou vnitrostátních právních řádech. Proto jsem byl velice rád, že jsem mohl své dotazy ohledně estonské právní úpravy konzultovat s Margusem Poolou, advokátem a lektorem na Tallinn University of Technology.²³² Určité zklamání u mě nastalo ve chvíli, když jsem zjistil, že neexistuje žádná anglicky psaná učebnice či publikace, která by se věnovala znaleckému posudku. Proto jsem ve své práci vycházel čistě z textu zákona. Přesto všechno si myslím, že se mi podařilo upozornit na nejzásadnější rozdíly úpravy znaleckého posudku v estonském pojetí civilního soudního řízení a najít v něm i možné inspirační zdroje pro českou právní úpravu.

Na úplný závěr bych rád uvedl, že znalecký posudek se již dle mého názoru stal nepostradatelným důkazním prostředkem v civilním soudním řízení. Svědčí o tom zejména počet vypracovaných znaleckých posudků v civilním soudním řízení za poslední roky. Důležitost tohoto institutu je o to větší, když si člověk uvědomí, že v určitých situacích zákon přímo předpokládá, že v řízení dojde k jeho vypracování. Jinak by totiž ke zjištění skutkového stavu nebylo možno objektivně dospět. Otakar Motejl před více než sedmi lety vyslovil názor, že: „*Trend je takový, že soudci bez znaleckého posudku téměř nerozhodnou, a výsledkem je pak až taková absurdita, že v podstatě nesoudí soudce, ale znalec.*“²³³ Ačkoliv je význam znaleckých posudků pro řízení nesporný, osobně se nedomnívám, že by znalci byli de facto v postavení arbitra celého sporu. Procesní předpisy, a zejména občanský soudní řád, obsahují množství kontrolních mechanismů, aby „souzení znalcem“ zabránili. Je ovšem možné spekulovat nad tím, že Otakar Motejl chtěl s nadsázkou upozornit na „nebezpečí“, které s sebou nadužívání znaleckých posudků v řízení přináší. S takovýmto závěrem nemůžu jinak než souhlasit.

²³² Více informací o Margusi Poolovi zde: <http://lextal.ee/en/people/margus-poola/>; <http://www.ttu.ee/en/personnel-search/?id=30029&kood=T006015#>

²³³ MAHDALOVÁ, Kateřina. *Soudní znalci ničí lidské životy*. [online]. iHned.cz, 14. listopadu 2007 [cit. 2013-11-20]. Dostupné na <<http://hn.ihned.cz/c1-22413580-ombudsman-soudni-znalci-nici-lidske-zivoty>>.

Použité zdroje

Knihy:

1. BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského*. Praha: Panorama, 1981. 507 s.
2. BĚLOHLÁVEK, Alexander, HÓTOVÁ, Renáta. *Znalci v mezinárodním prostředí: v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech*. Praha: C.H. Beck, 2011. 555 s.
3. BRADÁČ, Albert a kol. *Soudní znalectví*. Brno: Akademické Nakladatelství CERM, s.r.o., 2010. 242 s.
4. DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009. 205 s.
5. DRÁPAL, Ljubomír., BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. 1600 s.
6. HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1459 s.
7. HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní: II. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 988 s.
8. CHMELÍK, Jan a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 303 s.
9. KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád, Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 957 s.
10. KLABOUC, Jiří. *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967. 418 s.
11. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. 247 s.
12. KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. 1122 s.
13. KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 332 s.
14. MACUR, Josef. *Dokazování a procesní odpovědnost v občanském soudním řízení*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně – Právníká fakulta, 1984. 175 s.
15. SKŘEJPEK, Michal, KINDL, Vladimír a ŠEBOR, Václav. *Prameny římského práva: Fontes iuris romani*. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2004. 375 s.

16. SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky*. Praha: C. H. Beck, 2007. 949 s.
17. SMITH, William. *Dictionary of Greek and Roman Antiquities*. 2. edition. London: John Murray, 1870. 1293 s. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=caNGAQAAMAAJ&pg=PA72&dq=agrimensor&hl=c&sa=X&ei=ScQPVZPkBoHtUM60gvgJ&ved=0CF0Q6AEwCA#v=onepage&q=agrimensor&f=false>.
18. SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2009. 391 s.
19. SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. 1422 s.
20. SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck. 2015. 1054 s.
21. WINTEROVÁ, Alena a kol. *CIVILNÍ PRÁVO PROCESNÍ*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2011. 711 s.

Články a příspěvky ze sborníků:

22. FRYŠTÁK, Marek. Odborné vyjádření versus znalecký posudek. In Dny práva – 2010 [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2010 [cit. 2013-11-16]. Dostupné na <[http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Frystak_Marek_\(3939\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Frystak_Marek_(3939).pdf)>.
23. CHALUPA, Luboš. Znalecký posudek a zpráva orgánu veřejné moci. *Aplikace práva*, 2013, č. 2, s. 3 – 4. Dostupné z: <http://www.aplikaceprava.cz/files/aplikace-prava-02-2013.pdf>
24. KEJŘ, Jiří. Pojem soudního důkazu ve středověkých právních naukách. In SOLNÁŘ. Vladimír (ed). *Stát a právo*. Praha: Academia, roč. 1968, č. 13, 227 s.
25. KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. Znalecký posudek jako důkazní prostředek a jeho hodnocení soudem v rámci civilního soudního řízení. In *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2013 organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou v dňoch 10. – 11. októbra 2013 pod záštitou predsedu vlády SR Róberta Fica*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta. 2013, s. 296 – 305.

26. MAHDALOVÁ, Kateřina. *Soudní znalci ničí lidské životy*. [online]. iHned.cz, 14. listopadu 2007 [cit. 2013-11-20]. Dostupné na <http://hn.ihned.cz/c1-22413580-ombudsman-soudni-znalci-nici-lidske-zivoty>
27. MARŠALA, Matěj. Obecné versus detailní usnesení o jmenování znalce a možné skryté nástrahy. *epravo*, 2011, č. 78771. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obecne-versus-detailni-usneseni-o-jmenovani-znalce-a-mozne-skryte-nastrahy-78771.html>
28. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Zákon o soudních znalcích a soudních tlumočnících - Věcný záměr nové právní úpravy. *EPRAVO*, 2013, č. 20821. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zakon-o-soudnich-znalcich-a-soudnich-tlumocnicich-vecny-zamer-nove-pravni-upravy-20821.htm>
29. SEEMANN, Miloš. *Organizácia znaleckej činnosti v ČSSR*. Bratislava: Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SSR, 1982, s. 9 In: KŘÍSTEK Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 332 s.
30. SMEJKAL, Vladimír. Role znalce při řešení sporu. *Právní rozhledy*. 2008, č. 20, 734-738 s.

Právní předpisy:

31. Estonian Code of Civil Procedure, RT I 2005, 26, 197. Dostupný z: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide>
32. Forensic Examination Act, RT I 2001, 53, 309, Dostupné z: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013102/consolide>
33. NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, 2001, Úř. věst. L 174/1
34. Úmluva o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních, ze dne 18. března 1970, sjednána na XI. zasedání Haagské konference o mezinárodním právu soukromém. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=82. Součástí českého právního řádu se stala ve formě vyhlášky Ministerstva zahraničních věcí pod č. 129/1976 Sb.
35. Vládní nařízení 269/1939 Sb., o seznamech stálých soudních znalců, ve znění vládního nařízení č. 167/1944 Sb. účinném ke dni 4. srpna 1944
36. Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, znění pozdějších předpisů

37. Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudních řízeních v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) ve znění zákona č. 319/1948 Sb. účinném ke dni 1. února 1949
38. Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění zákona č. 70/1959 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1951
39. Zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, ve znění účinném ke dni 1. září 1959
40. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
41. Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů
42. Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), znění pozdějších předpisů
43. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
44. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
45. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
46. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů
47. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
48. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
49. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

Soudní dvůr EU

50. Rozsudek Soudního dvoru Evropské Unie ze dne 17. března 2011, Josep Peñarroja Fa, C-372/09 a 373/09.
51. Rozsudek Soudního dvoru Evropské Unie ze dne 21. února 2013, ProRail BV proti Xpedys NV, FAG Kugelfischer GmbH, DB Schenker Rail Nederland NV, Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV, C-332/11

Ústavní soud ČR

52. Nález Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2005 sp. zn. I.ÚS 593/04
53. Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2007 sp. zn. III. ÚS 299/06
54. Nález Ústavního soudu ze dne 6. 4. 2006 sp. zn. I. ÚS 182/05

55. Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2008 sp. zn. I. ÚS 1012/07
56. Nález Ústavního soudu ze dne 2. 11. 2010 sp. zn. I. ÚS 2121/07
57. Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 11. 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93
58. Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 6. 2003, sp. zn. I. ÚS 178/03
59. Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2005 sp. zn. II. ÚS 153/04

Nejvyšší soud ČR

60. R 1/1975 civ.
61. R 11/1977 tr.
62. R 22/1979 civ.
63. R 20/1980 civ.
64. R 1/1981 civ.
65. R 45/1984 civ.
66. R 58/2003 civ.
67. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2.3.1929, sp. zn. Zm I 86/29
68. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 1972, sp. zn. 2 Cz 18/1972
69. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 2. 1986, sp. zn. 4 To 81/1985
70. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29.10 1985, sp. zn. 6 Tz 47/85
71. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. Cdon 24/94
72. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 3 Cdon 385/96
73. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1619/96
74. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 324/2005
75. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2009 sp. zn. 30 Cdo 352/2008
76. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2414/2008
77. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. 21 Cdo 693/2010
78. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3631/2011
79. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014 sp. zn. 26 Cdo 3928/2013
80. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2007 sp. zn. 25 Cdo 1143/2006
81. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2398/2009

Ostatní soudy ČR

82. Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19.5.2011 sp.zn. 4 Cmo 60/2011
83. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 1993 sp. zn. Cmz 38/92

84. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29.6.1994 sp.zn. 3 Cdo 84/93
85. Usnesení Krajského soud v Ústí nad Labem ze dne 28. 3. 2000 sp. zn. 9 Co 164/2000

Různé:

86. Důvodová zpráva k z. č. 36/1967 In: KRÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 332 s.
87. Důvodová zpráva k z. č. 218/2011 Sb.
88. Důvodová zpráva k zákonu č. 444/2011 Sb.
89. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb.
90. Ministerstvo spravedlnosti. *Legislativní proces. Časové mezníky přípravy nového občanského zákoníku*. [online]. obcanskyzakonik.justice.cz [cit. 13. února. 2015]
Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/legislativni-proces/>
91. Organizační pokyn Ministerstva spravedlnosti č. j. 41/2010-OD-ZN, jímž se upravuje postup při vyřizování žádostí o zápis do seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost podle § 21 odst. 3 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), účinný ke dni 1. ledna 2011. Dostupný z: <http://datalot.justice.cz/justice/znust.nsf/OrgPokyn?OpenPage>
92. Plán legislativních prací vlády na rok 2014, schválen 12. března 2014. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/plan-legislativnich-praci-vlady-na-rok-2014-116706/>
93. Plán legislativních prací vlády na rok 2015, schválen 15. prosince 2014. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/plan-legislativnich-praci-na-rok-2015-125665/>
94. Soudní znalci – poznatky z praxe veřejného ochránce práv (příloha Zprávy za 3. čtvrtletí roku 2009), ze dne 23. října 2009, 18 s. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>
95. <http://www.ttu.ee/en/personnel-search/?id=30029&kood=T006015#>
96. <http://lextal.ee/en/people/margus-poola/>

Přílohy

Příloha č. 1

Počet znaleckých posudků vypracovaných v civilním řízení za roky 2011 - 2013

Krajské soudy	<u>2011</u>	<u>2012</u>	<u>2013</u>	<u>Celkem</u>
MS Praha	2904	2682	2580	8 166
KS Praha	1341	1354	1453	8 166
KS České Budějovice				0
KS Plzeň				0
KS Ústí nad Labem	1411	1568	1353	4332
KS Hradec Králové	2336	2337	2077	6750
KS Brno	3213	3511	3517	10241
KS Ostrava	2714	2660	2419	7793
Ministerstvo spravedlnosti	1596	1049		2645
<u>Celkem</u>	15515	15161	13399	48 093

- Údaje uvedené u Ministerstva spravedlnosti obsahují počty znaleckých posudků zpracované znaleckými ústavy.
- Údaje KS v Plzni a v Českých Budějovicích se mi bohužel nepodařilo získat.

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá problematikou důkazu znaleckým posudkem v civilním soudním řízení. V úvodní části je rozebrán historický exkurz a osoba znalce. Hlavní část je pak věnována důkazu znaleckým posudkem. Práce zejména pojednává o právní úpravě v českých i mezinárodních předpisech, o postavení znaleckého posudku v jednotlivých druzích civilního soudního řízení, dále o vývoji důkazu znaleckým posudkem v jednotlivých fázích dokazování a konečně i o jeho odlišnostech oproti odbornému vyjádření. Závěrečná část se pak týká srovnání české a estonské právní úpravy s hlavním důrazem na jejich rozdílnosti.

Summary

This diploma thesis is dealing with the evidence by expertise in the civil proceedings. In the beginning, the historical overview and the expert are mentioned. The main part is devoted to the evidence by expertise. Thesis is especially dealing with Czech and international legal basis of expertise, a position of expertise in each kind of civil proceedings, a development of expertise in each stadium of taking of evidence and also about differences between expertise and assessment of expert. The last part is about comparison of Czech and Estonian legal basis with accent on their dissimilarities.

Klíčová slova

Civilní soudní řízení
Občanský soudní řád
Odborné vyjádření
Zákon o znalcích a tlumočnících
Znalec
Znalecký posudek

Keywords

Civil proceedings
Civil Procedural Order
Assessment of Expert
Experts and Interpreters Act
Expert
Expertise